

TÜRI VALLA JÄÄTMEKAVA 2015-2020

2015

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	3
1 TÜRI VALLA ÜLDISELOOMUSTUS	4
1.1 Asukoht	4
1.2 Rahvastik ja elamumajandus	4
1.3 Ettevõtlus.....	4
2 JÄÄTMEMAJANDUSE ÕIGUSLIKUD ALUSED	4
2.1 Euroopa Liidu õigusaktid	4
2.2 Eesti õigusaktid	5
2.3 Strateegilised dokumendid	6
2.4 Omavalitsuse tasand	6
2.5 Ettevõtte tasand	7
2.6 Kodumajapidamine	7
3 JÄÄTMEHOOLDUSE OLULISEMAD MUUDATUSED 2009-2014	7
4 TÜRI VALLA JÄÄTMEKÄITLUSE ÜLEVAADE.....	9
4.1 Korraldatud jäätmevedu	9
4.2 Jäätmevaldajate register	10
4.3 Jäätmekäitluskohad	11
4.4 Olmejäätmed	15
4.5 Segaolmejäätmed	15
4.5.1 Segaolmejäätmete koostis	16
4.6 Pakendijäätmed	18
4.7 Biolagunevad jäätmed	21
4.8 Ohtlikud jäätmed	23
4.9 Suurjäätmed.....	25
4.10 Ehitus- ja lammutusjäätmed	25
4.11 Probleemtoodete jäätmed	27
5 JÄÄTMETEKKE VÄLTIMINE.....	28
6 KESKKONNATEADLIKKUSE TÕSTMINE JA JÄRELEVALVE.....	29
6.1 Keskkonnateadlikkuse tõstmine	29
6.2 Järelevalve	29
7 JÄÄTMEHOOLDUSE ARENDAMISE RAHASTAMINE	30
8 JÄÄTMEKAVA RAKENDAMISE MÕJU KESKKONNALE.....	31
9 JÄÄTMEHOOLDUSALASED EESMÄRGID	32
10 EESMÄRKIDE REALISEERIMINE	34
10.1 Jäätmehoolduseeskiri	34
10.2 Jäätmehoolduseeskirja rakendamine	34
LISA 1 TEGEVUSKAVA EESMÄRKIDE REALISEERIMISEKS.....	36

SISSEJUHATUS

Türi valla jäätmekava 2015-2020 on omavalitsuse jäätmekäitlust korraldav ja suunav dokument, mille eesmärk on määrata jäätmekäitluse arengusuunad, tegevused ja meetmed aastani 2020. Jäätmekava hõlmab jäätmemajanduse olukorra kirjeldust ning ülevaadet jäätmemajandusega seotud probleemidest. Jäätmekava püstitab jäätmehoolduse eesmärgid aastateks 2015-2020 ja toob välja eesmärkide elluviimise tegevuskava ning investeringuvajaduse jäätmemajanduse arendamiseks.

Jäätmekava eesmärkide seadmisel on lähtutud Riigi jäätmekavas 2014-2020 seatud eesmärkidest ja sihtarvudest ning jäätmeseaduse §39, §42 ja § 43.

Käesoleva jäätmekava põhieesmärgiks on jäätmehoolduse arendamine, kavandamine ja korraldamine omavalitsuse tasandil, järgides seejuures säästva tootmise ja tarbimise põhimõtteid.

Türi valla jäätmekava sisaldab järgmisi teemasid:

- 1) jäätmehoolduse olemasoleva olukorra kirjeldust;
- 2) jäätmehoolduse arengu ülevaadet 2009-2013, jäätmehoolduse käsitlust ja jäätmetekke prognoosi;
- 3) jäätmetekke vältimist;
- 4) korraldatud jäätmevedu;
- 5) jäätmekava rakendamise mõju keskkonnale;
- 6) jäätmehoolduse planeeritavat rahastamist;
- 7) jäätmehoolduse eesmäärke ja tegevusi.

Jäätmekava koostamisel on lähtutud järgmistest olulistest põhimõtetest: jäätmehierarhia järgimise põhimõte (vältida jäätmeteket nii palju kui võimalik, toetada korduskasutust, võtta jäätmeid ringlusesse ja taaskasutada muul viisil ning ladestada prügilasse võimalikult vähe jäätmeid), saastaja maksab põhimõte, laiendatud tootjavastutuse põhimõte, iseseisvuse ja läheduse põhimõte.

1 TÜRI VALLA ÜLDISELOOMUSTUS

1.1 Asukoht

Türi vald (pindalaga 598,82 km²) asub Järva maakonna lõunaosas. Valla naabriteks Järva maakonnas on Paide linn, Väätsa vald ja Imavere vald, Pärnu maakonnast Vändra vald, Rapla maakonnast Kärü vald, Viljandi maakonnast Kõo ja Suure-Jaani vallad ning Võhma linn. Türi valla tugevaimaks küljeks on tema keskne asend Eestis. Valda läbivad mitmed olulised teed - Pärnu-Rakvere-Sõmeru maantee, Tallinn-Rapla-Türi maantee ja Tallinn-Lelle-Viljandi raudtee. Hästi väljaehitatud teedevõrk loob Eesti olulisemate regionaalsete keskustega hea ühenduse ning võimaldab nii riigisisest kui ka rahvusvahelist transiitliiklust. Türi valla keskuseks on Türi linn, mis asub maakonnakeskusest Paide linnast 14 km kaugusel. Türitl Tallinnasse on 107 km, Raplasse 50 km, Põltsamaale 56 km ja Viljandisse 58 km.

1.2 Rahvastik ja elamumajandus

Türi vallas elab seisuga 1. jaanuar 2015 a. 9626 inimest. Türi valla keskmine asustustihedus on 15,5 in/km², võrdluseks Järvamaal 12,4 in/km² ning Eestis 30,3 in/km². Türi valla leibkonnad on valdavalt ühe- või kaheliikmelised.

Türi valla korraldatud jäätmeveopiirkond on jagatud kaheks tasandiks – tiheasustusega alad ja hajaasustusega alad. Tiheasustusega alad jäätmeveopiirkonna 1. tasandi tähenduses on Türi linn, Särevere alevik, Oisu alevik, Türi-Alliku küla 6 kortermaja, Kabala küla 9 kortermaja, Kahala küla 8 kortermaja. Ülejäänud valla territoorium moodustab jäätmeveopiirkonna 2. tasandi ehk hajaasustusega ala (35 küla). Pereelamuid on ligikaudu 2300, korterelamu tunnustele vastavaid elamuid on ca 200. Valdavalt on kortermajad kuni 12 korteriga (ca 150), ülejäänud kuni 60 korteriga. Korteriomandid on moodustatud 182 elamus. Registreeritud on 80 korteriühistut.

1.3 Ettevõtlus

Türi on polüfunktsionaalse majandusega vald. Valla maapiirkondades on peamisteks tegevusaladeks põllumajandus ja metsamajandus, vähemal määral tööstus, kaubandus ja äriteenused. Türi linna peamised majandusharud on puidutööstus, põllumajandustehnika ja metallide tööstus, õmblustööstus. Peamine osa valla ettevõtetest on koondunud Türi linna ja selle lähialadele.

Türi linna suurimateks tööandjateks on Türi Vallavalitsus, Estonia OÜ, Järva Tarbijate Ühistu, Stora Enso Eesti AS ja Järvamaa Kutsehariduskeskus.

2 JÄÄTMEMAJANDUSE ÕIGUSLIKUD ALUSED

2.1 Euroopa Liidu õigusaktid

Seni on Euroopa Liidu ja ka liikmesriikide jäätmealased õigusaktid põhinenud kahel raamdirektiivil:

- Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2006/12/EÜ jäätmete kohta;
- Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 91/689/EMÜ ohtlike jäätmete kohta.

Samas on jõustunud uus raamdirektiiv – Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2008/98/EÜ, 19. november 2008. Direktiivi eesmärk on edendada jäätmete korduskasutust ja jäätmete ringlussevõttu, et vähendada prügilates jäätmeid ja neist tekkivaid kasvuhoonegaase.

Pakendi ja pakendisüsteemi õigusaktide aluseks on Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 94/62/EÜ pakendi ja pakendijäätmete kohta. Direktiivi on hiljem täiendatud (2004/12EÜ ja 2005/20EÜ).

Üldised EL jäätmepoliitika eesmärgid ja printsiibid on:

- muuta liidu majandus ressursitõhusaks, keskkonnasäästlikuks ja konkurentsivõimeliseks vähese CO₂-heitega majanduseks;
- esmatähtsad tooted on ökodisainitud eesmärgiga optimeerida ressurside ja materjali tõhusat kasutust ning selle käigus on muu hulgas käsitletud ringlussevõtu võimalust, ringlussevõetavat sisu ja vastupidavust;
- jäätmete muutmine ressursiks, kusjuures aluseks tuleb võtta jäätmehierarhia range kohaldamine ja hõlmata jäätmete eri liike;
- jäätmeid käideldakse turvaliselt ressursina, jäätmete isiku kohta on vähenenud absoluutarvudes, jäätmete energiakasutust on piiratud nii, et see on lubatud ainult ringlusse mittevõetavate materjalide puhul.

2.2 Eesti õigusaktid

Võttes arvesse käesoleva jäätmekava ulatust, siis alamastme õigusaktid põhinevad järgmistel seadustel:

Peamiseks õigusaktiks, mis reguleerib Eesti Vabariigis jäätmetega seonduvat, on jäätmeseadus. Jäätmeseaduses on püstitatud üleriigilised senise jäätmekäitluspraktika piirangud ja jäätmehoolduse arendamise eesmärgid.

Pakendi ja pakendijäätmete taaskasutussüsteem peab olema kohaliku omavalitsuse tasandil korraldatud selliselt, et saavutatakse pakendiseaduses toodud pakendi ja pakendijäätmete kogumise ja taaskasutuse eesmärgid ja kehtestatud sihtarvud ning jäätmeseaduses sätestatud jäätmekäitluse üldised eesmärgid. Pakendiseadus sätestab pakendile ja pakendi kasutamisele esitatavad üldnõuded, pakendi ja pakendist tekkivate jäätmete vältimise ja vähendamise meetmed, pakendi ja pakendijäätmete taaskasutussüsteemi korralduse ning vastutuse kehtestatud nõuete täitmata jätmise eest.

Pakendiaktsiisi seadusega maksustatakse pakendiaktsiisiga Eestis turule lastud kauba pakend, teisest Euroopa Liidu liikmesriigist soetatud ja imporditud pakend.

Riigi jäätmekava 2014-2020 on kogu jäätmevaldkonda hõlmav arengudokument, milles kirjeldatakse olulisemaid jäätmevaldkonna arengu põhimõtteid ja meetmeid koos ettenähtava tegevusega ning, mis on aluseks ka omavalitsuse jäätmekava koostamisel.

2.3 Strateegilised dokumendid

Keskkonnastrateegia aastani 2030 on keskkonnavaldkonna arengustrateegia, mis juhindub Eesti säästva arengu riikliku strateegia "Säästev Eesti 21" põhimõtetest ja on katusstrateegiaks kõikidele keskkonna valdkonna alavaldkondlikele arengukavadele, mis peavad koostamisel või täiendamisel juhinduma keskkonnastrateegias toodud põhimõtetest. Keskkonna valdkond hõlmab nii sisult, ulatuselt kui ka spetsiifikalt väga erinevaid alavaldkondi, seetõttu on nende sihipärase arengu kavandamiseks vastavate alavaldkondade koostamine vajalik ja põhjendatud ka keskkonnastrateegia kui üldisema raamdokumendi olemasolul.

"Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030" eesmärk jäätmevaldkonnas on järgmine: aastal 2030 on tekkivate jäätmete ladestamine vähenenud 30% ning oluliselt on vähendatud tekkivate jäätmete ohtlikkust. Eesmärgiks on määratleda pikaajalised arengusuunad looduskeskkonna hea seisundi hoidmiseks, lähtudes samas keskkonna valdkonna seostest majandus- ja sotsiaalvaldkonnaga ning nende mõjudest ümbritsevale looduskeskkonnale ja inimesele.

Keskkonnastrateegia põhimõtted: säästev areng, keskkonnakahjustuste ennetamine ja vältimine, jäätmehoolduse integreerimine teiste eluvaldkondade ja loodusvarade kasutamisega. Jäätmekäitlusmeetmed võib reastada sellisesse pingeritta:

- jäätmetekke vältimine;
- tekkivate jäätmekoguste ja nende ohtlikkuse vähendamine;
- jäätmete taaskasutamise laiendamine;
- jäätmetest tuleneva keskkonna saastamise vähendamine;
- jäätmete keskkonnaohutu ladestamine.

Konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ kohaselt tuleb jätkusuutliku majanduskasvu saavutamiseks jätkata senisest ressursitõhusama, loodussäästlikuma ja konkurentsivõimelisema majandussüsteemi arendamist. Selleks tuleb erilist tähelepanu pöörata roheliste tehnoloogiate arendamisele ka jäätmekäitluses. Kava „Eesti 2020“ järgi on prioriteedid endiselt jäätmetekke vältimine, korduskasutus ja ringlussevõtt.

2.4 Omavalitsuse tasand

Kohalikul tasandil jäätmehoolduse planeerimisel on tähtis määratleda täpselt kohalikule omavalitsusele erinevate jäätmehooldusalaste õigusaktidega antud õigused ning pandud kohustused. Omavalitsuste vahelise koostöö aluseks on ühised eesmärgid ja tegevuskava ning identsed kohalikul tasandil jäätmehooldust reguleerivad õigusaktid.

Üle Eesti ühtselt toimiva jäätmehoolduse ning käitlussüsteemi toimimise eelduseks on kõigi omavalitsuste omavaheline koostöö koostööstruktuuride kaudu. Kohalike omavalitsuste vahelise koostöö eelisteks on majanduslik kasulikkus, sest see võimaldab õigesti dimensioneerida ja paigaldada jäätmekäitlusrajatised (keskkonnajaam, jäätmejaam jms), mille tulemusena on halduskulud madalamad, ühistes veopiirkondades on teenuse hind ühtlane, ühiselt korraldatud taaskasutatavate jäätmete kogumissüsteem on tõhusam.

Türi vald on MTÜ Kesk-Eesti Jäätmehoolduskeskus (edaspidi KEJHK) asutajaliige. KEJHK on loodud omavalitsuste jäätmehooldusala koostöö edendamiseks, jäätmeseadusega omavalitsustele pandud ülesannete täitmiseks ning ühiselt jäätmehoolduse arendamiseks. Ühing on asutatud 2003. aastal koostöös teiste omavalitsustega Järvamaalt, Raplamaalt, Jõgevamaalt, Viljandimaalt, Harjumaalt, Tartumaalt, Pärnumaalt.

Jäätmekäitlusalast tegevust Türi vallas reguleerivad järgmised kohaliku tasandi õigusaktid:

- Türi valla arengustrateegia aastani 2025 ja Türi valla arengukava aastateks 2015-2018 (viimati muudetud 28.08.2014 määrusega nr 26);
- Türi valla jäätmehoolduseeskiri (vastu võetud 26.06.2014 määrusega nr 25);
- Türi valla jäätmevaldajate registri põhimäärus (vastu võetud 26.06.2014 määrusega nr 24).

2.5 Ettevõtte tasand

Ettevõtte tasandil reguleerivad jäätmekäitlust jäätmeluba, jäätmekäitleja registreerimistõend ja ohtlike jäätmete käitluslitsents. Keskkonnakompleksloa puhul ei ole vaja eraldi jäätmeluba, sest kompleksloaga sätestatakse nõuded ka jäätmete käitlemisele.

Kohaliku omavalitsuse üksus võib nõuda oma haldusterritooriumil tegutsevalt isikult, asutselt ja tootjate ühenduselt jäätmeseaduse § 39 lg 3 vastava jäätmekava koostamist oma kulul ning esitamist, kui see on vajalik kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekava koostamiseks või ajakohastamiseks.

2.6 Kodumajapidamine

Kodumajapidamise tasandil on olulised järgmised tegevused: liitumine korraldatud jäätmeveoga, olmejäätmete sortimine tekkekohas, pakendi ja pakendijäätmete eraldi kogumine, ohtlike jäätmete eraldamine ja nende viimine kogumispunkti jm.

Kodumajapidamises tekkinud jäätmete käitlemisel on vaja juhendada valla jäätmehoolduseeskirjast, mis järgib riigi jäätmepoliitika eesmärgi, õigusaktide nõudeid, valla jäätmekava ning kohaliku omavalitsuse või nende ühenduste jäätmealast infrastruktuuri.

3 JÄÄTMEHOOLDUSE OLULISEMAD MUUDATUSED 2009-2014

2009. aastal kehtestatud jäätmekava määratles järgneva viieks aastaks jäätmekäitluse arengusuunad ja eesmärgid. Peamine eesmärk oli, et elanike ja ettevõtjate poolt toodetud jäätmete hulk väheneks ning elanike ja ettevõtjate teadlikkus jäätmete kogumise võimalustest ja kohustest suureneks.

Tabel 1. Ülevaade perioodiks 2009-2014 püstitatud eesmärkide täitmisest

Tegevus	Täitmine	Märkused
<i>Korraldatud olmejäätmevedu</i>		
Segaolmejäätmete kogumiseks ja veoks korraldatud olmejäätmete konkursi korraldamine	+	Teenuste kontsessioon on läbi viidud 2014
Kõikide jäätmevaldajate kaasamine korraldatud jäätmeveo süsteemiga	+	
<i>Ohtlike jäätmete kogumine</i>		
Kodumajapidamises tekkivate ohtlike jäätmete kogumisaktsioonide korraldamine ja ohtlike jäätmete kogumine Türi jäätmejaamas	+	Hajaasustuses toimuvad kogumisringid kevadeti vastavalt vajadusele
Kodumajapidamistes tekkivate ohtlike jäätmete kogumine Oisu ja Kabala jäätmekogumispunktides	+	
<i>Muude taaskasutatavate jäätmete kogumine</i>		
Orgaaniliste jäätmete kogumiskonteinerite võrgustiku paigaldamine kortermajade juurde	+	
Pakendijäätmete kogumiskonteinerite võrgustiku optimeerimine	+	
Tagatisrahaga kaetud pakendikogumissüsteemi optimeerimine	+	
Suuregabariidiliste jäätmete kogumisringide korraldamine	+	
Türi jäätmejaama, Oisu ja Kabala jäätmejaamade kasutamine	+	
Probleemtoodete kogumise rahastamine	+	
<i>Elanikkonna keskkonnateadlikkuse tõstmine ja KOV jäätmehoolduse korraldus</i>		
Infovoldikute koostamine ja levitamine ning ajalehes Türi Rahvaleht jäätmehooldusalaste artiklite avaldamine	+	
Jäätmekava uuendamine	+	Jäätmekava uuendati 2014
Jäätmehoolduseeskirja kehtestamine	+	Ajakohastatud jäätmehoolduseeskiri kehtestati 2014
Orgaaniliste jäätmete käitlussüsteemi ülesehitus	+	
Jäätmehoolduse korraldamiseks seadusandlike aktide ettevalmistamine	+	Jäätmevaldajate registri põhimäärust ajakohastati 2014
<i>Prügilate ja ebaseaduslike jäätmeladestuspaikade sulgemine ning järelhooldus</i>		
Türi valla ebaseaduslike ladestuspaikade korrastamine	+	
<i>Ettevõtete jäätmehoolduse korraldus</i>		
Ettevõtetes taaskasutatavate jäätmete lahuskogumise rakendamine	+	
Jäätmekäitlusnõuete sidumine ehitus- ja tegevuslubadega	+	Suuremat tähelepanu pööratakse eterniitkatuste vahetuste puhul

4 TÜRI VALLA JÄÄTMEKÄITLUSE ÜLEVAADE

Türi valla jäätmekava ajakohastamisel on kogutud ja käideldud jäätmeliikide ja koguste hindamise aluseks võetud riikliku jäätmetatistika andmeid ja muid asjakohaseid materjale.

Jäätmekäitluse aruandlus põhineb ettevõtete poolt jäätmeseaduse alusel esitatavatel igaaastastel jäätmearuannetel. Jäätmearuandeid on kohustatud esitama jäätmeluba või komplekslube omavad, samuti jäätmekäitlejatena registreeritud isikud. Tõepärase informatsiooni eelduseks on, et kõik tekkivad jäätmevood fikseeritakse kas tekitajate endi või siis aruandekohustuste jäätmekäitlejate poolt, kellele jäätmeid käitlemiseks üle antakse. Usaldusväärsete koondatamete saamiseks on esmatähtis korrektse ettevõttesisese jäätmearuandluse pidamine, mis on jäätmearuandluse aluseks.

Riikliku jäätmetatistika puhul tuleb arvestada, et selles võib esineda ebatäpsusi. Paljud jäätmekäitlejad teenindavad mitut omavalitsust korraga ning jäätmed satuvad jäätmekäitluskohta koos, ilma et oleks täpselt eristatud, kui palju jäätmeid kogutakse Türi vallast ja kui palju mõnest teisest omavalitsusest. Samuti põhjustab ebatäpsust asjaolu, et ettevõtted ja prügilad on esitanud erinevaid andmeid prügilas vastu võetud jäätmekoguste kohta.

Kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekava on kohaliku omavalitsuse üksuse arengukava osa, mis käsitleb valla jäätmehoolduse arendamist. Seega jäätmekava kui arengudokumendi kohaselt on oluline teada saada koguste suurusjärk iga tekkiva jäätmeliigi kohta, mille alusel saab hinnata kas olemasolevad kogumisvõimalused katavad vajadused või vajab vald täiendavaid investeeringuid teatud jäätmeliikide liigiti kogumise arendamiseks.

Kohaliku omavalitsuse üksus korraldab jäätmete sortimist, sealhulgas liigiti kogumist, et võimaldada nende taaskasutamist võimalikult suures ulatuses. Sortimisel eraldatakse taaskasutatavad jäätmed ning ohtlikud jäätmed ülejäänud jäätmetest, kui see on tehniliselt teostatav ja sellega ei kaasne ülemääraseid kulusi. Kui see on tehniliselt, keskkonna seisukohast ja majanduslikult teostatav, peab kohaliku omavalitsuse üksus korraldama vähemalt paberi-, papi-, metalli-, plasti- ning klaasijäätmete liigiti kogumise.

4.1 Korraldatud jäätmevedu

Korraldatud jäätmeveoga on Türi vallas hõlmatud segaolmejäätmete kogumine ja vedu. Türi valla haldusterritooriumil asub üks jäätmeveopiirkond.

Jäätmeseaduse § 66 ja 67 tähenduses on korraldatud jäätmevedu olmejäätmete kogumine ja vedamine määratud piirkonnast määratud jäätmekäitluskohta või -kohtadesse kohaliku omavalitsuse üksuse valitud ettevõtja poolt. Teenuse osutaja leidmiseks korraldab kohaliku omavalitsuse üksus iseseisvalt või koostöös teiste kohaliku omavalitsuse üksustega teenuste kontsessiooni lähtuvalt riigihangete seaduses sätestatust.

Korraldatud olmejäätmete kogumise ja veo all mõeldakse olmejäätmeveoga haaratud jäätmeliikide laadimist, eelkõige prügi ehk segaolmejäätmete ning nende sortimisjääkide kogumist ja vedu jäätmetekitaja kogutud jäätmemahutitest (-konteineritest) jäätmete transpordiks mõeldud

spetsiaalsele prügiautole ning jäätmete vedamist ja edasist suunamist taaskasutusse või kõrvaldamisele.

Korraldatud jäätmevedu võib hõlmata ka teisi olmejäätmete liike või muid jäätmeid, kui see on vajalik käesoleva seaduse nõuete täitmiseks või seda tingib oluline avalik huvi.

Türi vallas on peamiseks korraldatud jäätmeveo eesmärgiks kõikide jäätmevaldajate liitmine jäätmekogumissüsteemiga. Sellest tulenevalt on jäätmeveo planeerimisel tähelepanu pööratud kahele aspektile:

- 1) kõigil jäätmetekitajatel peavad olema võimalused anda oma jäätmed üle kogumissüsteemi;
- 2) jäätmete kogumise maksumus peab olema kõigile jäätmetekitajatele võrdne ning sõltuma tekkinud jäätmete kogusest.

Korraldatud olmejäätmevedu Türi vallas korraldatakse järgmiste põhimõtete alusel:

- 1) korraldatud jäätmeveo teenust korraldab jäätmevaldajatele Türi vald koos koostööpartneritega või annab võimalusel volitused selleks sobivale isikule (volitatud isik hakkab korraldama jäätmevaldajate liitumist korraldatud olmejäätmeveoga);
- 2) jäätmevaldajalt jäätmete kogumisega ja jäätmete käitluskohta vedamisega tegeleb läbi teenuste kontsessiooni välja valitud jäätmekäitlusettevõtte;
- 3) jäätmevaldaja tasub jäätmekäitlusettevõttele või selleks volitatud isikule jäätmete kogumise ja vedamise eest vastavalt kogutud ja käitluskohta üleantud jäätmekogustele.

Korraldatud jäätmeveo eesmärgiks on liita jäätmeveoga kõik jäätmevaldajad ja jäätmetekitajad, tagada kõikidele jäätmevaldajatele kvaliteetne ning ühtsetel põhimõtetel välja töötatud ja võrdse hinnaga korraldatud olmejäätmete kogumise ja veoteenus.

Korraldatud jäätmeveo eelis on jäätmete optimeeritud ning logistiliselt otstarbekas vedu ning kõikide jäätmetekkekohtade haaramine jäätmeveo süsteemi.

Korraldatud jäätmeveo positiivsed aspektid:

- aitab vältida illegaalset prügistamist;
- jäätmetekitaja maksab oma jäätmete käitlemise eest ja tunnetab seeläbi omavastutust;
- jäätmete kogumine toimub logistiliselt otstarbekamalt;
- parem kontroll jäätmete tekke ja käitlemise üle;
- hõlbustab jäätmete liigitikogumist.

4.2 Jäätmevaldajate register

Jäätmeseaduse alusel peab kohaliku omavalitsuse organ asutama oma määrusega jäätmevaldajate registri ning kehtestama registri pidamise korra. Jäätmevaldajate registri pidamise eesmärgiks on saada ülevaade kõikidest piirkonna jäätmevaldajatest, nendega seotud jäätmetekkekohtadest ja -mahtudest ning tagada ülevaade jäätmete veost.

Jäätmevaldajate registris kajastuvad järgmised andmed:

- 1) jäätmetekkekohad ja jäätmeveokohtadega seotud jäätmevaldajate andmed;
- 2) jäätmetekkekohtade hetkestaatused;
- 3) jäätmeveopiirkond;

- 4) korraldatud jäätmevedu teostava firma andmed;
- 5) päringud ja kaardieristused vastavalt registris fikseeritud andmetele;
- 6) jäätmeveo korraldanud jäätmevedaja poolt esitatud aruandlus jäätmetekkekohale paigaldatud jäätmemahutitest, veo mahtudest ning jäätmevedaja ja jäätmevaldaja esindajate vahel sõlmitud lepingutest;
- 7) jäätmetekkekohade ja kogumisvahendite asukohad registri kaardiliidesel.

Türi valla jäätmevaldajate register on ühishallatav koos teiste KEJHK liikmeskonna omavalitsuste jäätmevaldajate registritega ning ühildatud KEJHK lepinguhaldussüsteemiga.

Lepinguhaldussüsteem on jäätmevaldajate registri andmekogu, milles töödeldakse korraldatud jäätmeveoteenuse osutamise seotud andmeid, mis annab ülevaate jäätmevaldajatega sõlmitud lepingutest ja nende täitmisest.

Türi valla jäätmevaldajate registrisse on kantud ca 3500 kinnistut, sh Türi linnas ca 1700 ja valla teistes alevikes ja külades ca 1800. Nendest erisuse (jäätmemahuti ühiskasutus, harvem veosagedus või vabastamine korraldatud jäätmeveo liitumisest) on saanud ca 1600 kinnistut: jäätmemahuti ühiskasutusi ca 180, harvem veosagedus (1 kord kvartalis) ca 600 kinnistut ja tähtajalisi vabastusi ca 800 kinnistut.

4.3 Jäätmekäitluskohad

Jäätmekäitluskohtade rajamisel tuleb arvestada nende kaugust olulisematest omavalitsuse territooriumil asuvatest tõmbepunktidest, et ühildada elanike oluliste tegemistega ka sorteeritud jäätmete ära andmine ja vältida selleks lisakulutuste tegemist. Käesoleval ajal on omavalitsustes jäätmete liigiti kogumiseks kasutuses mitmed erinevad jäätmekäitluskohad ja -viisid.

Jäätmeseadusele vastavalt tuleb jäätmete kõrvaldamisel ja segaolmejäätmete taaskasutamisel, läheduse põhimõtet rakendades, vedada jäätmed lähimasse nõuetele vastavasse prügilasse või jäätmejaama, kus toimub edasine jäätmete töötlemine.

Türi vallas asuvatest suurematest jäätmekäitluskohtadest annab ülevaate tabel 2.

Tabel 2. Jäätmekäitluskohad Türi vallas aastal 2014 (allikas Keskkonnaagentuur)

Nimetus	Käitaja	Asukoht	Tegevuse liik
Virika farmi rehvikäitluskoht	Virika Farm OÜ	Kirna küla	Vanarehvide käitluskoht
Vilita mineraalväetise jäätmete käitluskoht	Niles OÜ	Vilita küla	Tavajäätmete käitluskoht
Vilita jäätmete käitluskoht	Leventera Grupp OÜ	Vilita küla	Tavajäätmete käitluskoht
Mehaanika 26 ehitusjäätmete käitluskoht	JÄÄTMEPROFF OÜ	Türi vallasisene linn	Tavajäätmete käitluskoht
Kaare 33B jäätmekäit-	Stenmarein, OÜ	Türi vallasisene	Tavajäätmete käitlus-

luskoht		linn	koht
Eespere-Otsa kinnistu tavajäätmete käitluskoht	Jäätmevedu, OÜ	Türi-Alliku küla	Tavajäätmete käitluskoht
Vabriku 4 katlamaja	SW Soojus	Türi vallasisene linn	Koospõletustehas
Tehnika 5 katlamaja I	SW Soojus	Türi vallasisene linn	Koospõletustehas
Türi-Alliku kompostiplats	TAC-Ettevõtted AS	Türi-Alliku küla	Bioloogiline töötlus
Estpig sigala	ESTPIG OÜ	Väljaotsa küla	Bioloogiline töötlus
Türi vanametalli kokkuost	BLRT Refonda Baltic OÜ	Türi vallasisene linn	Ümberlaadimisjaam, vaheladu, metallijäätmete, elektroonikaromude, vanarehvide ja tavajäätmete käitluskoht, Autolammutuskoda
Jaama t kaubahoovi laadimisplats	TOLMETEX OÜ	Türi vallasisene linn	Ümberlaadimisjaam, vaheladu, Metallijäätmete käitluskoht
Kaare 25 jäätmekäitluskoht	Edelaraudtee Infrastruktuuri AS	Türi vallasisene linn	Ohtlike jäätmete käitluskoht
Türi jäätmejaam	AS Väätsa Prügila	Türi vallasisene linn	Jäätmejaam, Ohtlike jäätmete käitluskoht
Oisu keskkonnajaam	AS Väätsa Prügila	Oisu küla	Jäätmejaam, Ohtlike jäätmete käitluskoht
Kabala keskkonnajaam	AS Väätsa Prügila	Kabala küla	Jäätmejaam, Ohtlike jäätmete käitluskoht

Türi jäätmejaam

Türi vallale kuuluv Türi jäätmejaam avati 5. märtsil 2004. Jäätmejaama ehitamist finantseeris SA Keskkonnainvesteeringute Keskus (KIK). Jäätmejaama kogupind on 2740 m², mis on kaetud asfaltkattega. Jäätmejaamal on sadevete kogumise ning sadevete puhastamise süsteem ja valgustussüsteem. Jäätmejaama territooriumi ümbritseb piirdeaed. Jäätmejaamas korraldab jäätmete kogumist ja nende edasist käitlemist hanke korras valitud jäätmekäitlusettevõte.

Türi jäätmejaamas võetakse eraisikutelt tasuta vastu järgmisi taaskasutatavaid jäätmeid:

- 1) vanapaber, papp, joogipakend;
- 2) suuregabariidilised jäätmed (puit, vana mööbel);
- 3) ohtlikud jäätmed;
- 4) vanaraud;
- 5) elektri- ja elektroonikajäätmed (televisiorid, külmkapid, olmeelektronika);
- 6) kompostitavad jäätmed (lõikeksad, lehed);

- 7) vanad rehvid;
8) eterniitplaadid.

Tabel 3. Türi jäätmejaamas kogutud jäätmekogused aastal 2009 ja 2013

Jäätmeliik	Jäätmekood	Kogus t/a 2009	Kogus t/a 2013
Paber- ja kartongpakendid	15 01 01	8,99	7,97
Segapakendid	15 01 06	27,26	22,52
Plastpakendid	15 01 02	0,48	0,39
Ohtlike aineid sisaldavad pesuained	20 01 29*	0,29	0,17
Jäätmed, mida peab nakkuse vältimiseks koguma eraldi	18 01 03*	0,05	0,07
Sortimata ravimikogumid	20 01 98*	0,34	0,24
Õlifiltrid	16 01 07*	0,08	0,16
Muud mootori-, käigukasti- ja määrdeõlid	13 02 08*	1,09	1,61
Ohtlike aineid sisaldavad värvid, lakid, liimid	20 01 27*	7,97	6,71
Pestitsiidid, taimekaitsevahendid	20 01 19*	0,10	0,15
Luminestsentslambid	20 01 21*	0,27	0,17
Pliiakud	16 06 01*	4,80	0,77
Leelised	20 01 15*	0,06	0,01
Vanad patareid ja akud	20 01 33*	0,67	0,33
Ohtlike aineid sisaldavad või nendega saastunud pakendid	15 01 10*	4,59	3,02
Ohtlikest ainetest koosnevad või neid sisaldavad kemikaalid	18 01 06*	0,58	0,60
Ohtlike ainetega saastunud absorbendid, puhastuskaltsud, filtermaterjalid	15 02 02*	0,03	0
Happed	20 01 14*	0,23	0,16
Fotokemikaalid	20 01 17*	0,05	0
Ohtlike aineid sisaldavad antifriisid	16 01 14*	0,06	0,05
Külmkapid	20 01 23*	15,27	16,63
Ohtlike osi sisaldavad elektroonikaseadmed	20 01 35*	31,18	22,55
Ni-Cd-akud	16 06 02*	0	0,004
Muud kütused	13 07 03*	0,009	0
Asbesti sisaldavad isolatsioonimaterjalid	17 06 01*	0,09	0,07
Pulberpinnakatete värvid	08 02 01	0,05	0,05
Alumiinium	17 04 02	0	0,06
Raud ja teras	17 04 05	3,8	0
Plastid	20 01 39	0,23	1,27
Vanarehvid	16 01 03	44,5	12,4
Suurjäätmed	20 03 07	47,8	47,7
Segaolmejäätmed	20 03 01	10,3	7,69
Biologunevad jäätmed	20 02 01	197,7	263,8
Kokku		408,9	417,3

Oisu keskkonnajaam

Oisu keskkonnajaam on rajatud 2005. aastal Oisu ambulatooriumi juurde parkimisplatsile. Keskkonnajaama ehitamist finantseeris SA Keskkonnainvesteeringute Keskus ja Türi Vallavalitsus.

Oisu keskkonnajaamas võetakse elanikelt tasuta vastu ainult liigiti kogutud jäätmeid:

- 1) segapakendijäätmeid
- 2) vanapaberi ja papijäätmeid
- 3) elektroonikaromu
- 4) ohtlike jäätmeid
- 5) vana mööblit
- 6) sõiduautode rehve.

Kabala keskkonnajaam

Kabala keskkonnajaam on rajatud 2005. aastal Kabala külla Tiigi tänavale. Keskkonnajaama ehitamist finantseeris SA Keskkonnainvesteeringute Keskus ja Türi Vallavalitsus.

Kabala keskkonnajaamas võetakse elanikelt tasuta vastu järgmisi taaskasutatavaid jäätmeid:

- 1) segapakendijäätmeid
- 2) vanapaberit ja papijäätmeid
- 3) ohtlike jäätmeid
- 4) elektroonikaromu
- 5) vana mööblit
- 6) sõiduautode rehve.

Pakendijäätmed

01. septembri 2014.a seisuga on Türi vallas 50 pakendite avalikke kogumispunkte. Pandipakendit on võimalik viia taaraautomaatidesse ja avalikesse pakendikonteineritesse.

Vanapaberi ja papi avalikke kogumispunkte on Türi vallas 01. septembri 2014.a. seisuga 33.

Ehitus- ja lammutusjäätmed tuleb jäätmetekitajal endal üle anda jäätmekäitlejale või viia jäätmekäitluskohta.

Jääkreostusobjektid

Türi valla territooriumil ei asu ühtegi jääkreostusobjekti ning sulgemist vajavaid prügilaid.

Suletud prügilad

Türi valla endised prügilad (Pakamäe, Äiamaa, Taikse, Matussaare, Saare ja Pibari prügilad) on jäätmete ladestamiseks suletud ning korrastatud. Aktiivset seiret pärast prügilate sulgemist ja korrastamist ei ole teostatud. Jäätmete ladestamist endistele prügilatele ei ole täheldatud. Prügilate maa-alad on kattunud rohhtaimestikuga ja mõnel pool noorendikuga. Täiendavaid korrastusmeetmeid ei ole vaja kasutusele võtta.

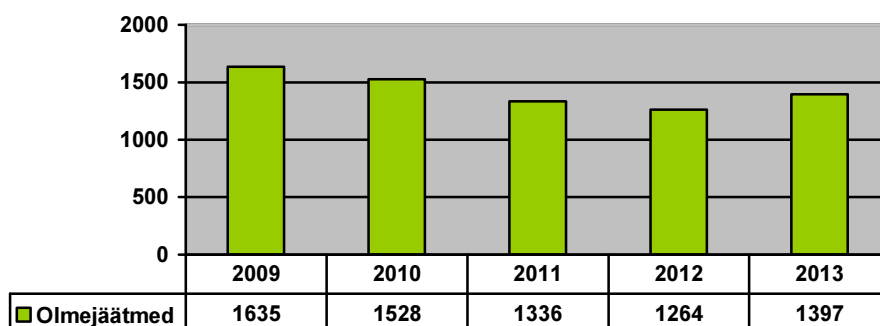
4.4 Olmejäätmed

Jäätmete ke sõltub suures osas elanike arvust ja piirkonna majandusliku arengu tasemest, aga ka ettevõtete struktuurist, toodete materjalimahukusest jms.

Olmejäätmed on kodumajapidamisjäätmed ning kaubanduses, teeninduses või mujal tekkinud oma koostise ja omaduste poolest samalaadsed jäätmed.

Jäätmearuandluse infosüsteemi JATS andmete järgi tekkis Türi vallas 2013. a **kokku üle 4555 tonni jäätmeid**, millest **olmejäätmed** (koodiga 20) oli ca **1397 tonni**. Valdava koguse 2013.a tekkinud jäätmetest olid ehitustegevusel tekkinud kivid ja pinnas, mis moodustasid ca 37% kogu jäätmetekkest.

Joonis 1 Türi vallas olmejäätmete (kood 20) teke aastatel 2009 -2013, tonnides

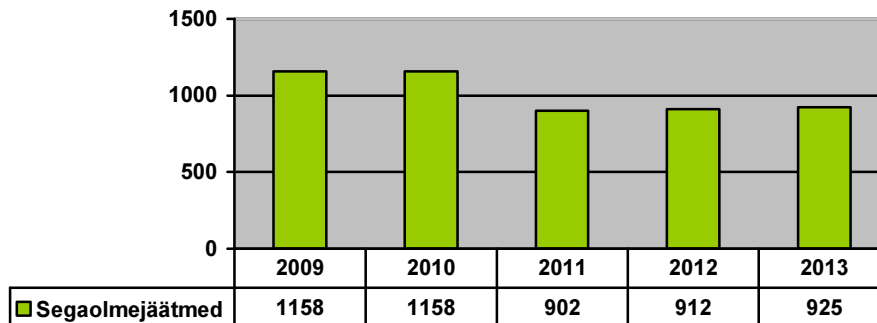
Olmejäätmete kogus sõltub eelkõige piirkonnas valdavast elamutüübist (korrusmajad, individuaalelamud) ja tarbimisharjumistest, kaubandus- ja teiste teenindustevõtete lähedusest ning kui hästi on piirkonnas korraldatud jäätmete (paber ja papp, pakendijäätmed ja biojäätmed) liigiti kogumine.

Prognoos: Olmejäätmete tekke osas on eesmärgiks vähendada jäätmetekke seost majanduskasvuga nii, et aastaks 2020 oleks võimalik olmejäätmete aastane tekkekogus stabiliseerida sõltumata prognoositud majanduskasvust. Olmejäätmete tekke iga-aastane kasvuprotsent kuni aastani 2020 peab jääma alla ½ SKP kasvuprotsendist. Eeldades, et lähiaastatel jätkab Eesti majandus (SKP) mõõdukat kasvu (ligikaudu 3% aastas), võib prognoosida, et Türi vallas tekib aastal 2020 kokku ligikaudu 1649 tonni olmejäätmeid.

4.5 Segaolmejäätmed

Säästva Eesti Instituudi (SEI-Tallinn) poolt 2012-2013. a läbi viidud segaolmejäätmete sortimisuuringu „Eestis tekkinud segaolmejäätmete, eraldi kogutud paberi- ja pakendijäätmete ning elektroonikaromu koostise uuring“ kaudse hinnangu kohaselt tekkis 2011. a Eestis ühe elaniku kohta keskmiselt 216 kg segaolmejäätmeid aastas, mis teeb umbes 0,59 kg segaolmejäätmeid inimese kohta päevas.

Keskkonnaagentuuri jäätmearuandluse infosüsteemi (JATS) andmetel tekkis 2013.a Türi vallas 925 tonni segaolmejäätmeid, mis teeb ühe elaniku kohta 95 kg/a.

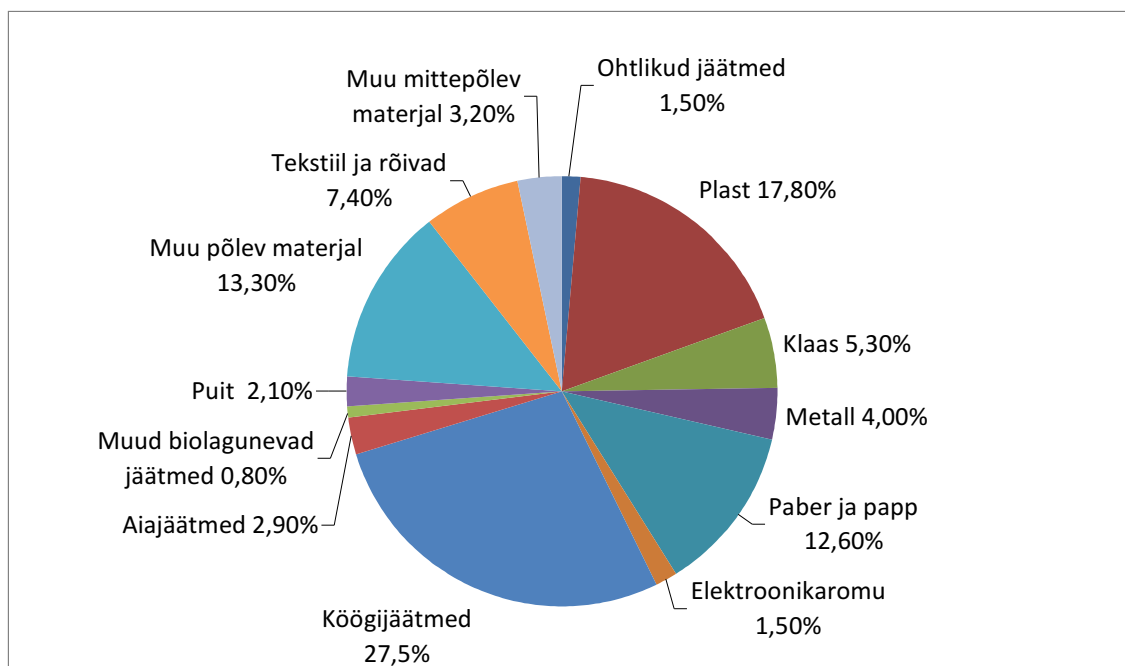
Joonis 2 Türi vallas segaolmejäätmete teke aastatel 2009 -2013, tonnides

Prognosis: Segaolmejäätmete teke kogus sõltub sellest, kui tõhusalt toimib jäätmete liigiti kogumise süsteem. Juhul kui Türi vallas liigiti kogumise süsteem muutub tõhusamaks, võib eeldada, et ka segaolmejäätmete kogused edaspidi vähenevad. Vastasel juhul segaolmejäätmete kogused suurenevad olmejäätmete üldise tekkekoguse suurenemisega paralleelselt (mööduka majanduskasvu põhised keskmiselt 1-1,5% aastas kuni aastani 2020).

4.5.1 Segaolmejäätmete koostis

Olmejäätmete liigiti kogumise edasise kavandamise oluline teada segaolmejäätmete liigilist koostist. Prügilasse ladestatud segaolmejäätmete koostise analüüsimiseks on Eestis erinevate meetodite alusel tehtud ainult üksikuid piirkondlikke ja valdavalt lühiajalisi uuringuid. Viimane põhjalikum segaolmejäätmete sortimisuuring viidi läbi üleestiliselt 2012-2013. aastal. Varasem sortimisuuring pärineb aastast 2007-2008. Sortimisuuringu eesmärk oli analüüsida Eesti eri piirkondades ja asulatüüpides tekkivate ja prügilasse ladestatavate segaolmejäätmete ainelist koostist (joonis 3). Segaolmejäätmete sortimisuuringu piirkondade valikul arvestati, et piirkonnad hõlmaksid suurlinna Tallinna erinevaid linnaosi, väikelinna kui ka maapiirkonda. Olmejäätmete koostist uuriti Tallinnas Lasnamäe, Kesklinna ja Nõmme linnaosas, väikelinna piirkondadest Pärnu ja Jõhvi linnas ning maapiirkondadest Järvamaal.

Joonis 3 Järvamaa keskmine segaolmejäätmete liigiline koostis (SEI uuring 2012-2013)

Tabel 4. Türi valla segaolmejäätmete koostis massiprotsentides, aastal 2013.

Jäätmeliik	Massi protsent	Jäätmekogus, t/a
Orgaanilised jäätmed	31,2	288,6
Paber, papp, kartong	12,6	116,6
Klaas	5,3	49,0
Metall	4,0	37,0
Plast	17,8	164,7
Puit	2,1	19,4
Elektroonikaromu	1,5	13,9
Muu põlev materjal	13,3	123,0
Tekstiil	7,4	68,5
Ohtlikud jäätmed	1,5	13,9
Muu mittepõlev materjal	3,2	29,6
KOKKU:	100	925

Võrreldes eelmise üleestilise segaolmejäätmete sortimisuuringu tulemustega on täheldatud mõningad muudatused jäätmeliikide osakaaludes. Võrreldes 2007/2008. aastal läbi viidud uuringu tulemustega on vähenenud klaasi, paberi ja papi ning biojäätmete osakaal. Samas on suurenenud metalli, puidu, ohtlike jäätmete ja muu põleva jäätme fraktsiooni osakaal.

Jäätmeuuringute andmetel on praegusel ajal biolagunevate jäätmete (toidu- ja aiajäätmete, paberi, papi, puidu) osatähtsus langenud 48%-ni. 2008.a uuringus oli osatähtsus 56%. Paber ja papp moodustavad seejuures kuni 13,5% jäätmete üldkogusest ning pakendijäätmed 18,1%.

Biolagunevate jäätmete osakaal segaolmejäätmetes on siiski suur. Nimelt vastavalt jäätmeseadusele ei tohi alates 2013. aastast ladestatavate olmejäätmete hulgas biolagunevaid jäätmeid olla üle 30 massiprotsendi ja alates 2020. aastast isegi 20 massiprotsendi. Võrdlemisi suur biolagunevate jäätmete sisaldus segaolmejäätmetes näitab, et edaspidi tuleb enam tähelepanu pöörata nimetatud jäätmete liigiti kogumisele ja taaskasutamisele.

Uuringutulemuste põhjal arvatud Eesti keskmine pakendijäätmete sisaldus prügilasse ladestatavates segaolmejäätmetes on 28,5%. Pakendijäätmetest moodustab kõige suurema osa plastpakend. Plastpakendist moodustas enamuse (keskmiselt 88%) nn pehme plast (kilekotid, pakkekile jms) ja kõva plastpakend (plastpudelid, -karbid, -kaaned, -korgid jms). Klaaspakendi sisaldus oli piirkonniti vahemikus 4,1-6,0% ning paber- ja papppakend moodustasid 13,5% segaolmejäätmetest. See näitab, et segaolmejäätmete koostise muutust (pakendijäätmete osakaalu suurenemine) on põhjustanud suurenenud tarbimine viimastel aastatel. Samas viitab see ka sellele, et pakendijäätmete liigiti kogumise süsteem pole tõhusamaks muutunud.

Positiivse poole pealt tuleks märkida, et tagatisraha alla kuuluvate joogipakendite osakaal uuritud proovides praktiliselt puudus. See viitab asjaolule, et tagatisrahasüsteem toimib hästi.

4.6 Pakendijäätmed

Pakend on mis tahes materjalist valmistatud toode, mis kasutatakse kauba, toormest kuni valmiskaubani hoidmiseks, kaitsmiseks, käsitsemiseks, kättetoimetamiseks ja esitlemiseks kogu tsükli vältel tootjast tarbijani.

Olmejäätmete koostisesse kuuluvatest jäätmeliikidest on liigiti kogumisse kõige laialdasemalt haaratud pakendijäätmed, mille käitlemine põhineb taaskasutusorganisatsioonide korraldatud pakendijäätmete kogumisvõrgustikul.

Pakendiseadusest tulenevalt on omavalitsustel pakendi ja pakendijäätmete kogumissüsteemis koordineeriv roll. Kohalik omavalitsus peab kindlaks määrama oma haldusterritooriumil pakendi ja pakendijäätmete kogumisviisid ning sätestama need oma jäätmehoolduseeskirjas.

SEI-Tallinn uuringutulemuste põhjal arvatud Eesti keskmine pakendijäätmete sisaldus prügilasse ladestatavates segaolmejäätmetes on 28,5%. Pakendijäätmetest moodustab kõige suurema osa plastpakend. Plastpakendist moodustab enamuse (keskmiselt 65%) nn pehme plast (kilekotid, pakkekile jms) ja kõva plastpakend (plastpudelid, -karbid, -kaaned, -korgid jms).

Kuna pakendijäätmed moodustavad suure osa olmejäätmetest, siis on olmejäätmete taaskasutamise suurendamisel oluline keskenduda esmajoones pakendijäätmete liigiti kogumise ja taaskasutamise süsteemi arendamisele.

Tagatisrahaga kaetud pakendite kogumissüsteemi korraldab ja finantseerib pakendiettevõtete või pandiorganisatsioon. Kogumiskohaks on müügipunkt.

Pakendiettevõtte või taaskasutusorganisatsioon korraldab pakendite vastuvõttu müügipunktides või kogumispunktides, korraldab tagatisraha liikumise ning katab kaubandusettevõtete tehtud kulutused pakendite vastuvõtule (vastavalt omavahelisele kokkuleppele).

Tarbija tagastab müügikohta sealt ostetud või samalaadse, tagatisrahaga kaetud, pakendi ning saab tagasi kauba soetamisel makstud tagatisraha. Pakend peab olema säilinud vormiliselt algsel kujul. Süsteemis osalemine on vabatahtlik.

Pakendiettevõtte on ettevõtte, mis majandus- või kutsetegevuse raames pakendab kaupa, veab sisse või müüb pakendatud kaupa.

Segapakendi kogumissüsteemi korraldab ja finantseerib pakendiettevõtte või pandiorganisatsioon. Kogumiskohaks on müügikohas, elamugruppides, hajaasustuse kokkukandepunktides, jäätmekogumispunktides ja jäätmejaamas asuvad kogumiskonteinerid.

Pakendiettevõtte või taaskasutusorganisatsioon korraldab pakendijäätmete kogumist ja taaskasutamist paigaldades selleks ettenähtud kohtadesse pakendikonteinerid. Peab arvestust pakendite ja pakendijäätmete kogumise ja taaskasutamise üle ning esitab kord poole aasta jooksul KOV-le andmed kogutud pakendikoguste ja -liikide kohta.

KOV määrab kindlaks pakendikonteinerite täpsed asukohad ning korraldab nende paigaldust ettenähtud kohtadesse (administratiivne korraldus – kokkulepped maaomanikega jne).

Tarbija kasutab pakendi ja pakendijäätmete kogumissüsteemi vabatahtlikkuse alusel. Pakendi ja pakendijäätmete äraandmine on tarbijatele tasuta.

Ettevõtete pakendi kogumissüsteemi korraldab ja finantseerib pakendiettevõtte või taaskasutusorganisatsioon. Pakend kogutakse ettevõtte tootmisterritooriumil.

Ettevõtete all mõeldakse kõiki Türi vallas tegutsevaid tootmis- ja teenindusettevõtteid, kes oma tegevuses kasutavad erinevat liiki pakendeid ning pakendatud kaupu. Ettevõtete ehk tarbija kasutatud pakendite ja pakendijäätmete kogumine ja taaskasutamine toimub tarbija ja pakendiettevõtte vahelisel kokkuleppel, arvestades pakendiseaduses reguleeritud pakendiettevõtte kohustusi. Pakendiseaduse § 16 kohaselt on pakendiettevõttel kohustus kokku koguda ja taaskasutada enda pakendatud või imporditud kauba pakendid ja nendest tekkinud pakendijäätmed ning kanda eelnimetatud tegevusega seotud kulud.

Pakendiettevõttel või organisatsioonil on enda toodetud või imporditud pakendi kogumiseks järgmised võimalused:

1) pakendi kogumine iga ettevõtte territooriumil – ettevõtete kasutatud pakendid ja pakendijäätmed kogutakse selleks rajatud kogumiskohas iga ettevõtte territooriumil. Pakendiettevõtte peab varustama ettevõtteid keskkonnanõuetele vastavate kogumisvahenditega, tühjendama neid vastavalt vajadusele ning kandma pakendi kogumisega seotud otsesed kulud;

2) pakendi kogumine suuremate ettevõtete territooriumil – ettevõtete kasutatud pakendid ja pakendijäätmed kogutakse ainult suuremate sama tegevusalaga ettevõtete territooriumil.

Pakendiettevõtte peab varustama suuremad ettevõtteid keskkonnanõuetele vastavate kogumisvahenditega, tühjendama neid vastavalt vajadusele, kandma otsesed pakendikogumisega seotud kulud ning teavitama väiksemaid ettevõtteid kogumiskoha paiknemiskohast.

Pakendiseaduse kohaselt peab tiheasustusega alal, kui asustustihedus on rohkem kui 500 elanikku ühel ruutkilomeetril, olema vähemalt üks kogumiskoht jäätmevaldajast 1000 meetri raadiuses. Kui asustustihedus on rohkem kui 1000 elanikku ühel ruutkilomeetril, vähemalt üks kogumiskoht jäätmevaldajast 500 meetri raadiuses. Kui asustustihedus on alla 500 elaniku ühel ruutkilomeetril – kohaliku omavalitsuse territooriumil paiknevates asulates, arvestusega üks kogumiskoht 500 elaniku kohta.

Türi valla territooriumile paigaldatud segapakendi konteinerid jaotuvad 01. septembri 2014.a seisuga taaskasutusorganisatsioonide vahel alljärgnevalt:

Eesti Taaskasutusorganisatsioon MTÜ 8 x 2,5 m³ segapakendi konteinerit, 1 x 1,1 m³ segapakendi konteiner ja 5 x 0,8 m³ segapakendi konteinerit;

MTÜ Eesti Pakendiringlus 7 x 0,8 m³ segapakendi konteinerit;

OÜ Tootjavastutusorganisatsioon 15 x 2,5 m³ segapakendi konteinerit, 9 x 1,1 m³ segapakendi konteinerit ja 5 x 0,8 m³ segapakendi konteinerit.

Olemasolev pakendite kogumise konteinerpargi paiknemise tihedus on käesoleval hetkel piisav vallaharva vajaduste katmiseks. Avalike pakendikonteinerite paigutamisel on oluline, et need jääksid elanike liikumisteedele. Konteinerid on paigaldatud kortermajade ja kaupluste juurde ning muude avalikult kasutatavate hoonete platsidele.

Tabel 5. Türi vallas pakendijäätmete teke aastatel 2009-2013, tonnides¹

Jäätmete nimetus	2009	2010	2011	2012	2013
Plastpakendid	43,7	81,3	45,3	66,5	34,6
Metallpakendid	8,5	6,5	3,7	13,1	11,1
Segapakendid	166,4	150,0	151,8	138,1	148,9
Klaaspakendid	30,0	16,0	19,2	23,6	28,1
Paber- ja kartongpakendid	67,2	57,1	60,9	52,7	75,0
Puitpakendid	-	-	0,9	0,2	1,3
KOKKU	315,8	310,9	281,9	294,2	299,0

2013. aastal tekkis pakendijäätmeid 299 tonni. Pakendijäätmetest moodustavad kõige suurema osa segapakendid (50%) ja paber- ja kartongpakendid (25%). Järgnevad plast- (12%), klaas- (9%) ja metallpakendid (4%).

Tuginedes sortimisuuringu tulemustele ja jäätmearuandluses esitatud liigiti kogutud pakendijäätmete kogustele, võib välja arvutada pakendijäätmete hinnangulise kogutekke. Nii võib öelda, et Türi vallas tekkis 2013. aastal kokku ligikaudu **555 tonni pakendijäätmeid**.

Tabel 6. Türi vallas tekkinud pakendijäätmete osakaalud ja kogused (2013).

Jäätmeliik	Segaolmejäätmetes sisalduvad pakendijäätmed (sortimisuuring 2012-2013)		Liigiti kogutud pakendijäätmed (JATS) (tonnides)	Arvutuslik pakendijäätmete teke kokku (tonnides)
	%	t		
Plastpakend	13,5	124,9	34,6	159,5
Klaaspakend	5,0	46,3	28,1	74,4
Metallpakend	3,5	32,4	11,1	43,5
Paber- ja kartongpakend	5,6	51,8	75,0	126,8
Puitpakend	-	-	1,3	1,3

¹ Aluseks võetud Keskkonnaministeeriumi Keskkonnaagentuuri andmed

Segapakend	-	-	148,9	148,9
Kokku	27,6	255,4	299,0	554,4

Arvutusliku kogutekke järgi võib väita, et ca 54% Türi vallas tekkivatest pakendijäätmetest kogutakse liigiti. Riiklik strateegiline eesmärk näeb ette, et aastaks 2020 tuleb saavutada pakendijäätmete ringlusessevõtu osakaal 60%-ni pakendijäätmete kogumassist. Seega tuleb pakendijäätmete liigiti kogumist suuremalt propageerida.

Prognoos: Pakendijäätmete teke on üks peamisi tegureid, mis majanduskasvu ja tarbimise suurenemisel panustab olmejäätmete tekkekoguse suurenemisse. Majanduskasvust ja tarbimise suurenemisest tuleneva pakendijäätmete tekkekoguse piiramine sõltub sellest, kui suures ulatuses õnnestub rakendada jäätmetekke vältimise meetmeid. Võib siiski eeldada, et pakendijäätmete koguse kasv on mõnevõrra suurem kui üldine olmejäätmete teke. Nii võib prognoosida, et pakendijäätmete tekkekogus suureneb keskmiselt 2-3% aastas, jõudes aastaks 2020 ligikaudu 353 tonnini.

4.7 Biolagunevad jäätmed

Biolagunevad jäätmed moodustavad olulise osa segaolmejäätmetest. Biolagunevate jäätmete koguste vähendamisel on võtmeroll ladestatavate segaolmejäätmete koguste vähendamisel ning prügilate keskkonnaohu minimeerimisel. Orgaanilise aine rikkad on ka reoveesete, loomsete ja taimsete kudede jäätmed, puidujäätmed jne. Käesolevas punktis käsitletakse olmelise tekkega biolagunevaid jäätmeid nagu paber, köögijäätmed, haljastujäätmed.

SEI (2012-2013) läbiviidud uuringu tulemuste kohaselt moodustas biojäätmete sisaldus segaolmejäätmetes Eestis keskmiselt 31,8%. Sealjuures enamuse moodustasid köögijäätmed 26,9%, järgnesid aiapäätmed 3,8% ja muud biojäätmed 1,1%.

Paberi- ja papijäätmed (k.a pakend) on eraldi kogutuna kergesti taaskasutatavad. Vanapaberi taaskasutamiseks on tarvis see eraldada muudest jäätmetest ning vältida selle kvaliteedi langemist. Antud jäätmete koguste vähendamine on võimalik eelkõige paberi- ja papijäätmete kogumisvõrgustiku rajamise abil. Vanapaberit ja kartongi võetakse vastu 33 kogumispunktis.

Tabel 7. Türi vallas biolagunevate jäätmete teke aastatel 2009-2013, tonni/aastas²

Jäätmeliik	Jäätmekood	2009	2010	2011	2012	2013
Paber ja papp	20 01 01	27,2	18,9	9,8	22,6	13,3
Biolagunevad köögi- ja söökla-jäätmed	20 01 08	117,6	103,3	91,5	73,8	72,9
Aia – ja haljastujäätmed	20 02 01	202,0	133,8	219,8	174,3	266,2
Kokku		346,8	256,0	321,1	270,7	352,4

Keskkonnaagentuuri jäätmearuandluse andmetel koguti Türi vallas 2013. a liigiti ja suunati taaskasutusse 13,3 tonni vanapaberit ja pappi. Lisades sellele juurde segaolmejäätmetes sisalduva paberi ja papi koguse võib eeldada, et Türi vallas tekkis kokku ligikaudu **130 tonni va-**

² Aluseks võetud Keskkonnaministeeriumi Keskkonnaagentuuri andmed

napaberit ja pappi. Kogutekke kogusele lisandub juurde ka kodumajapidamises kütteks kasutatava vanapaberi ja papi osa, kuid mille kogust ei ole võimalik määrata.

Olulise osa olmejäätmetes sisalduvatest biolagunevatest jäätmetest moodustavad **biojäätmed**, milleks on aia- ja haljastujäätmed (nt muru niitmise ja rohimise jäägid, puuoksad, lehed, lilled, maha kukkunud puuviljad jms), samuti kodumajapidamistest, toitlustus- ja kaubandusettevõtetest pärinevad toidu- ja köögijäätmed ning samalaadsed toiduainetetööstuse jäätmed. Kui lisada need liigiti kogutud biojäätmete kogused segaolmejäätmetes sisalduvale biojäätmete kogusele, oli 2013. aastal Türi vallas tekkiv hinnanguline **biojäätmete kogus ligikaudu 628 tonni**.

Haljastujäätmetest saab eristada koduaedades ja ühiskondlikel aladel (pargid, kalmistud) tekkivaid haljastujäätmeid. Haljastutes tekkivaid suuremaid oksa ning muud puidumaterjali kasutatakse kohapeal kütteks. Koduaedades tekkivate haljastujäätmete koguste vähendamiseks propageeritakse nende kohapealset kompostimist. Kompostimise puhul teavitatakse elanikke sellega kaasnevatest nõuetest ja propageeritakse kompostrite kasutamist. Kompostrite paigaldamisega seonduvad kulud katavad jäätmetekitajad ise. Elanikel on võimalik haljastujäätmeid üle anda Türi jäätmejaama aia- ja haljastujäätmete konteinerisse, mida kompostitakse Väätša prügila kompostimisväljakul.

Biolagunevate toidujäätmete iseloom on teistest jäätmetest veidi erinev (üldjuhul hakkavad kiiresti haisema, määrivad, talvel külmuvad kiiresti jms). Väikeelamute, aga ka selliste korterelamute puhul, kus korterite arvu ja krundi suuruse suhe võimaldab keskkonnahäiringuteta kompostimist, on soovitatav biolagunevad jäätmed kompostida oma territooriumil.

Alates 2007.a. suvest alustati **orgaaniliste jäätmete** kogumist kortermajade juurest. 01. novembri 2014.a seisuga oli Türi valda paigaldatud 44 konteinerit biolagunevate jäätmete kogumiseks, kogumissüsteemiga on liitunud kokku 35 korteriühistut ja 7 ettevõtet. Vastavalt Türi valla jäätmehoolduseeskirja § 16 lõikele 5 peavad kortermajade elanikud biolagunevaid toidujäätmeid koguma olmejäätmetest eraldi selleks ette nähtud nõuetele vastavatesse ja vastavalt tähistatud konteineritesse. Biolagunevaid jäätmeid kogutakse korteriühistute ja ettevõtete territooriumil peamiselt 140 liitrite konteineritega. Orgaanilised jäätmed transporditakse pärast kokkukogumist otse käitluskohta, Väätša prügila kompostimisväljakule.

Reoveesete

Vee- ja kanalisatsiooniteenuseid pakub Türi vallas avaliku konkursi tulemuste alusel vee-ettevõtjaks määratud OÜ Türi Vesi. Türi linnas juhitakse heitvett puhastusseadmetes keskmiselt 216 000 m³ aastas. Heitvee puhastusseadmed asuvad Türi linna piiril, Kirnas, Änaris, Laupal, Oisus, Taikses, Kabalas ja Kahalas. Türi linna, Lokuta uuselamute piirkonna, Säreveere ja Türi-Alliku heitvesi juhitakse Türi linna piiril asuvasse reoveepuhastisse, mis rekonstrueeriti kaasaegselt puhastiks SA KIK abiga aastatel 2008-2009. Laupa mõisale (põhikool) on rajatud kaasaegne väikepuhasti. Reovee puhastusseadmed on Oisus, Taikses, Kabalas ja Kahalas. Oisu Taikse ja Kabala puhastusseadmed on kaasajastatud.

Türi reoveepuhastist eraldatud jääkmuda esmalt veetustatakse tsentrifugaalpressi abil ning seejärel veetakse esmase stabiliseerimise väljakule, kust peale esmast stabiliseerimist veetakse edasi järelstabiliseerimise väljakule. Veetustatud reovee sete laotatakse selleks spetsiaalselt valmistatud asfaltplatsile umbes 20 cm paksuse kihina ning sellele külvatakse "Lolium perenne" ehk karjamaa

raihein. Külvi teostatakse kevad-, suve- ja sügisperioodil, ehk vegetatsiooniperioodil. Talvisel ajal reoveesete lihtsalt ladustatakse asfaltplatsile ning külviprotsess viiakse läbi kevadel. Peale aastast esmast stabiliseerumist viiakse kogunenud ning osaliselt stabiliseerunud reovee jääkmuda järelstabiliseerimisväljakule, kus korratakse eelnimetatud protseduuri. Reovee jääkmuda stabiliseerub nimetatud meetodit kasutades täielikult ca. 3 aastaga. Peale reoveesette stabiliseerumist kasutatakse seda haljastuses või rekultiveerimiseks.

Prognoos: Biologunevate jäätmete ringlussevõtul on peamine roll täita elanikkonnal, kelle teadlikkusest ja tarbimisharjumustest sõltub suuresti nii toidujäätmete kui ka muude olmejäätmete tekkekoguse vähendamine ja suunamine ringlusesse. Majanduse kasvades suureneb ka tarbimine, mistõttu võib eeldada, et ka biologunevate jäätmete kogused suurenevad.

4.8 Ohtlikud jäätmed

Jäätmeseaduse § 65 lõike 2 kohaselt kohustub kohalik omavalitsus oma haldusterritooriumil korraldama kodumajapidamistes tekkivate ohtlike jäätmete kogumist ja üleandmist jäätme-
käitlejatele.

Ohtlikke jäätmeid tekib nii majapidamistes kui ettevõtetes. Majapidamistes jääb üle peamiselt vanu akusid, patareisid, värvijäätmeid, ohtlikke pakendeid, vanu ravimeid ja päevavalguslampe jmt. Ettevõtetes tekib nii spetsiifilisi tootmisjääke kui majapidamisega sarnaseid ohtlikke jäätmeid. Ohtlikud jäätmed peab eraldama nende tekkekohas, kuna need kujutavad ohtu nii inimese tervisele kui ka keskkonnale.

Tabel 8. Türi vallas ohtlike jäätmete teke aastatel 2009-2013, tonni/aastas³

Jäätmeliik	Jäätmekood	2009	2010	2011	2012	2013
Ohtlikud jäätmed	*	110,0	106,9	234,9	123,9	174,6

Kõige suurema osa ohtlike jäätmete tekkest moodustavad **asbestijäätmed**. 2013.aastal moodustasid asbestijäätmed ligikaudu 32% kogu ohtlike jäätmete tekkest. Asbesti sisaldavad jäätmed teki-
vad ehitiste lammutamise käigus tekkiva ehitusprahi osana, mis sisaldab ka asbesti (eterniiti). Jäätmearuandluse andmetel tekkis Türi vallas 2013. aastal **56,5 tonni asbesti sisaldavaid jäätmeid**. Lisades liigiti kogutud ohtlike jäätmete kogusele segaolmejäätmetes sisalduva ohtlike jäätmete koguse võib eeldada, et Türi vallas tekkis 2013. aastal ligikaudu **189 tonni ohtlikke jäätmeid**.

Türi jäätmejaama ja Oisu ning Kabala keskkonnaajaama kaudu koguti 2013. aastal **15 tonni** kodumajapidamises tekkinud ohtlikke jäätmeid. 2013. aasta kevadise ohtlike jäätmete kogumisringi raames koguti kokku **0,5 tonni** ohtlikke jäätmeid.

Eeldatavasti on majapidamistes tegelikkuses tekkiv ohtlike jäätmete kogus mõnevõrra suurem, kuna teatud osa ohtlikke jäätmeid satub ka muude jäätmete (nt ehitus- ja lammutusjäätmete) hulka aga ka väljapoole ametlikku jäätmekäitlussüsteemi.

Türi valla elanikud saavad ohtlikud jäätmed tasuta üle anda ohtlike jäätmete kogumiskonteinerisse Türi jäätmejaamas ja Oisu ning Kabala keskkonnaajaamas. Vastavalt vajadusele toimub

³ Aluseks võetud Keskkonnaministeeriumi Keskkonnaagentuuri andmed

kevadeti kogu valla territooriumi ja elanikke hõlmav ohtlike jäätmete ja elektroonikaromude kogumisring.

Prognoos: Võib eeldada, et ka kodumajapidamistes tekkivate ohtlike jäätmete kogus (eelkõige liigiti kogutud jäätmed) majanduskasvu ja suureneva tarbimise valguses edaspidi pigem suureneb. Eeldatavasti suureneb ka elanikkonna teadlikkus, mistõttu hakatakse ohtlike jäätmeid rohkem liigiti koguma ja tooma ka kogumiskohta.

Ettevõtjad peavad ise korraldama ohtlike jäätmete kogumiseks mõeldud kogumismahutite paigaldamise. Ettevõtted peavad ise oma ohtlikud jäätmed üle andma vastavat jäätmeluba ja ohtlike jäätmete käitluslitsentsi omavale vastuvõtjale.

Ohtlike jäätmete alla kuuluvad ka vanaõli jäätmed. Antud jäätmete hulka kuulub mistahes kasutuselt kõrvaldatud määrde-, kütte- ja tööstusõli olenemata selle tekkest. Jäätmevaldaja, kes vanaõli ei taaskasuta ega kõrvalda, on kohustatud selle üle andma kompleksluba või jäätmeluba ja ohtlike jäätmete käitluslitsentsi omavale isikule.

Tabel 9. Türi vallas vanaõli jäätmete teke ja käitlemine aastatel 2009-2013, tonni/aastas⁴

Aasta	Kogu teke vallas (sh kogutud)	Transporditud vallast välja käitluskohta
2009	2,86	1,16
2010	1,71	7,25
2011	8,55	2,10
2012	7,12	9,38
2013	10,15	13,25

Prognoos: Võib eeldada, et tegelikkuses tekkiv vanaõlide kogus on suurem, kuna need jäätmed tekivad nii majapidamistes kui ka tööstuses ja transpordisektoris. Nende jäätmete ohutute käitlusvõimaluste puudulikkuse tõttu peetakse tekkiva vanaõli koguste arvestust muude jäätmeliikide nime all või käideldakse jäätmeseaduse nõuetele mittevastavalt. Vanaõli teke on otseselt seotud ettevõtete tegevuse ja üldise majandusliku arenguga. Võib eeldada, et vanaõli tekkekogus järgnevatel aastatel pigem kasvab.

Raviasutuste jäätmete käitlemine

Tervishoiul tekkivate jäätmete käitluse riikliku juhendmaterjali järgi on riiklikul tasandil paika pandud tervishoiu jäätmete kogumispunktid teise ja kolmanda tasandi haiglate juures. Tervishoiuasutustes peab riskijäätmeid koguma kindlasti olmejäätmetest eraldi ja tekkivad jäätmed suunama käitlemiseks riskijäätmete käitlussüsteemi.

Ohtlike jäätmeid tekitavad ettevõtted (sh meditsiiniuasutused) peavad sõlmima ohtlike jäätmete üleandmiseks lepingu vastavat käitluslitsentsi omava ettevõttega. Ohtlike jäätmete kogumiseks peavad ettevõtted rajama või leidma spetsiaalse koha, mis on vastavalt märgistatud, ning kogumiseks tuleb kasutada spetsiaalset jäätmetaarat. Samuti peavad eelnimetatud ettevõtted vastu võtma ettevõttesisesed jäätmekäitluseeskirjad. Ohtlike jäätmete kogumise ja

⁴ Aluseks võetud Keskkonnaministeeriumi Keskkonnaagentuuri andmed

üleandmisega seotud kulud katavad ettevõtte ise. Jäätmete üleandmise tõestamise aluseks on ohtlike jäätmete saatekiri.

Tervishoiu asutuste jäätmete käitlemise täpsed tingimused sätestatakse jäätmehoolduseeskirjas.

4.9 Suurjäätmed

Suurjäätmed on suuregabariidilised esemed, näiteks mööbliesemed, vaibad, madratsid, kraanikausid, wc-potid jne. Suurjäätmetena ei käsitleta romuautosid ja autorehve, elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmeid, sh külmikud, pesumasinad, telerid.

Tabel 10. Türi vallas suurjäätmete teke aastatel 2009-2013, tonni/aastas⁵

Jäätmeliik	Jäätmekood	2009	2010	2011	2012	2013
Suurjäätmed	20 03 07	60,4	31,9	24,9	33,8	56,3

Võib eeldada, et tegelik suurjäätmete teke on sellest kogusest suurem, kuna jäätmearuandluse andmed kajastavad ainult eraldi kogutud suurjäätmete kogust. Võib arvata, et suur osa äravisatud suurjäätmetest satub muude jäätmete hulka (nt ehitusjäätmed) ja siiski veel ka looduskeskkonda.

Suurjäätmete kogumine toimub Türi jäätmejaamas ja Oisu ning Kabala keskkonnaajaamas.

Prognos: Võib eeldada et, majandusolukorra paranedes suureneb mõnevõrra ka suurjäätmete teke (nt mööbli väljavahetamise tulemusel). Eeldatavasti suureneb ka elanikkonna teadlikkus ning mistõttu hakatakse suurjäätmeid rohkem tooma kogumiskohta.

4.10 Ehitus- ja lammutusjäätmed

Ehitusjäätmed on ehitus-, remondi- ja lammutusjäätmed, mittekasutatav väljaveetav pinnas, puit, metalli, betooni, telliste, ehituskivide, klaasi ja muude ehitusmaterjalide jäätmed, sh need, mis sisaldavad asbesti ja teisi ohtlikke jäätmeid, mis tekivad ehitamisel ja remontimisel ning mida ehitusobjektile tööd tegemiseks ei kasutata.

Ehitusjäätmete käitlemise küsimused tuleb lahendada juba ehitise projekteerimise etapis. Ehitise vastuvõtmisel tuleb muude dokumentide hulgas esitada õiend jäätmete nõuetekohase käitlemise kohta. Ehitusjäätmete käitlust reguleerib Türi valla jäätmehoolduseeskiri, mille alusel vastutab ehitusjäätmete nõuetekohase käitlemise eest jäätmevaldaja kuni nende taaskasutamiseni või üleandmiseni jäätmevedajale.

Tabel 11. Türi vallas ehitus- ja lammutusjäätmete teke aastatel 2009-2013, kogus tonni/aastas⁶

Jäätmeliik	Jäätmekood	2009	2010	2011	2012	2013
Betooni-, tellise-, plaadi- või keeraamikatootesegud	17 01	62,0	365,2	34,6	174,8	641,5
Puit, klaas ja plast	17 02	105,9	113,1	271,7	66,2	527,6
Metallid	17 04	24,8	3155,6	2622,7	4732,5	3976,4

⁵ Aluseks võetud Keskkonnaministeeriumi Keskkonnaagentuuri andmed

⁶ Aluseks võetud Keskkonnaministeeriumi Keskkonnaagentuuri andmed

Kivid, pinnas ja süvenduspinnas	17 05	1704,0	123,5	239,1	46,7	190,5
Isolatsioonimaterjalid ja asbesti sisaldavad ehitusmaterjalid	17 06	83,7	66,8	166,8	35,7	56,6
Muu ehitus- ja lammutussegapraht	17 09	80,9	158,4	197,6	96,5	246,3
KOKKU		2061,3	3982,6	3532,5	5152,4	5638,9

Ehitus- ja lammutusjäätmete kogumise peamiseks eesmärgiks on jäätmekoguste ja jäätmete ohtlikkuse vähendamine. Eesmärgi täitmisel on peamine roll tööde teostajal, kes mõistliku töökorralduse ja tööde parema organiseerimisega saab ehitus- ja lammutustöödel eelnimetatud jäätmete teket vältida või koguseid vähendada. Ettevõtte eesmärgiks peaks olema:

- 1) suurendada korduvkasutatavate materjalide kasutamist;
- 2) vähendada materjalide raiskamist tööde kõigil etappidel;
- 3) vähendada ohtlike ainete kasutamist;
- 4) eraldada ja koguda ehituse kõigis etappides tekkivad ohtlikud jäätmed (asbesti sisaldavad materjalid, saastunud kivid, pinnas, immutatud puit);
- 5) eraldada lammutusjäätmete hulgast turuväärtust omavad materjalid;
- 6) eraldada lammutusjäätmete hulgast materjalid, mis võivad jäätmete edasisel töötlemisel ja kasutamisel põhjustada ehitise kvaliteedi langust.

Ohtlike ehitus- ja lammutusjäätmete kogumine ehitusobjektidel peab toimuma spetsiaalsetes kogumiskonteinerites ning tekkinud jäätmed tuleb otse üle anda ohtlike jäätmete käitluslitsentsi omavale ettevõttele.

Metallijäätmed

Metallijäätmete kogused põhinevad jäätmeandmebaasis ehitus- ja lammutusprahi jaotises olevatel jäätmetel koodiga 17 04. Metallijäätmete kokkuostuhind on taganud taaskasutamise, vaid väike osa satub prügilasse koos olmejäätmete või ehitusprahiga. Metallijäätmeid saab üle anda vanametalli kokkuostjatele ja viia Türi jäätmejaama.

Puidujäätmed

Puidujäätmete taaskasutamisel tuleks eelkõige tähelepanu pöörata nende taaskasutamisele läbi soojusenergia tootmise. Mittepõlevate või raskesti põlevate puidujäätmete kõrvaldamine või taaskasutamine toimub vastavat jäätmekäitleja registreerimistõendit, jäätmeluba või keskkonnanakompleksluba omavas jäätmekäitluskohas.

Ohtlike ainetega töödeldud puidujäätmeid käsitletakse ohtlike jäätmetena ning need tuleb üle anda otse ohtlike jäätmete käitluslitsentsi ja jäätmeluba omavale ettevõttele.

Prognoos: Ehitus- ja lammutusjäätmete tekke kogused sõltuvad otseselt majanduslikust olukorrast. Mida kiirem on majanduslik kasv, seda enam toimub uute ehitiste rajamine ning vanade lammutamine. Ilmselt sõltub ehitus- ja lammutusjäätmete kogus ka tulevikus investeringutest, uute ettevõtete tekkest ja kinnisvara arengust, millega võivad lisanduda täiendavad jäätmekogused. Vaadates viimaste aastate ehitus- ja lammutusjäätmete teket, mis on pidevalt

suurenenud võib eeldada ehitus- ja lammutusjäätmete tekkekoguse suurenemist järgmisel perioodil (aastani 2020).

4.11 Probleemtoodete jäätmed

Jäätmeseadus kehtestab nn probleemtoodetele tootjavastutuse põhimõtte, mis tähendab, et tootja on kohustatud tagama tema valmistatud, edasimüüdud või sisseveetud probleemtootest tekkivate jäätmete kokku kogumise ja nende taaskasutamise või kõrvaldamise. Probleemtooted on kõik tooted, mille jäätmed võivad põhjustada kõrgendatud riske inimese tervisele ja keskkonnale. Siiani on reguleeritud probleemtoodete käitlust koos teiste ohtlike jäätmetega, kuid nende kõrgendatud riskist tulenevalt tuleb nende käitlemisele täiendavat tähelepanu pöörata.

Probleemtooted on:

- 1) patareid ja akud;
- 2) mootorsõidukid ja nende osad;
- 3) elektri- ja elektroonikaseadmed ja nende osad;
- 4) rehvid;
- 5) põllumajandusplast.

Tabel 12. Türi vallas probleemtoodete teke aastatel 2009-2013, kogus tonni/aastas⁷

Jäätmeliik	Jäätmekood	2009	2010	2011	2012	2013
Pliiakud	16 06 01*	5,7	4,3	1,7	10,2	18,7
Patareid ja akud	20 01 33*	0,8	0,6	0,9	0,8	0,5
Vanarehvid	16 01 03	152,5	25,8	33,8	113,9	44,5
Romusõidukid	16 01 04*	-	3,2	1,1	25,9	22,6
Elektri- ja elektroonikaseadmed	20 01 23* 20 01 35* 20 01 36	47,0	38,8	24,2	35,9	43,9
Plastijäätmed	02 01 04	26,9	25,5	36,6	15,9	47,5
KOKKU		232,9	98,2	98,3	202,6	177,7

Patareid ja akud

Tootja on kohustatud kantavate patareide ja akude ning mootorsõidukite patareide ja akude jäätmed tarbijalt turustaja müügikohtade kaudu tagasi võtma tasuta, sõltumata sellest, kas tarbija kavatses osta uue patarei või aku või mitte. Tootja varustab turustajat kogumiseks vajaliku kogumismahutiga.

Tootja on kohustatud patareide ja akude turustajalt, kohalikul omavalitsuselt ning kohaliku omavalitsuse jäätmejaama halduslepingu alusel haldavalt jäätmekäitlejalt patarei- ja akujäätmed tasuta tagasi võtma.

Patareide ja akude tootjavastutuse kohustusega tegeleb MTÜ EES-Ringlus ja MTÜ Eesti Elektroonikaromu.

⁷ Aluseks võetud Keskkonnaministeeriumi Keskkonnaagentuuri andmed

Lisaks müügikohtadele on võimalik patareisid ja akusid üle anda Türi jäätmejaama ning Oisu ja Kabala keskkonnaajaama ohtlike jäätmete kogumiskonteinerisse.

Romusõidukid ja rehvid

Mootorsõidukite ja nende osade (sh rehvide) tagasivõtmise peavad tootjavastutuse põhimõttel ellu rakendama ja finantseerima tootjad ja turustajad, kes võivad selle ülesande delegerida jäätmekäitlejatele.

Vanarehvide kogumiseks on MTÜ Eesti Rehviliit loonud tootjavastutussüsteemi. Rehvitöökodade kliendid nii eraisikud kui firmad võivad rehvitöökotta, mis on sõlminud lepingu rehvi- liiduga, anda oma rehvid tasuta üks ühe vastu. Üks ühe vastu vastuvõtmine tähendab, et iga ostetud rehvi kohta saab rehvitöökotta jätta ühe samatüübilise rehvi. Sõiduauto rehve võetakse vastu ka Türi jäätmejaamas ja Oisu ning Kabala keskkonnaajaamas.

Elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmed

1. septembrist 2005 korraldab elektroonikajäätmete kogumist ja käitlemist probleemtooteid tootvaid ettevõtteid ühendavad organisatsioonid MTÜ Eesti Elektri- ja Elektroonikaseadmete Ringlus ning MTÜ Eesti Elektroonikaromu. Vastavaid jäätmeid saab üle anda uue toote ostmisel kauplusesse või Türi jäätmejaama ning Oisu ja Kabala keskkonnaajaama.

Prognoos: Majanduskasvu ja tarbimise suurenemisega võivad kasvada edaspidi ka patareide ja akude, romusõidukite, elektroonikaromu ja vanarehvide tekkekogused. Koostöös tootjavastutuseorganisatsioonidega tuleb optimeerida probleemtoodetest tekkinud jäätmete kogumiskohtade asukohad nii, et kõigile elanikele oleksid tagatud võrdsed mugavad võimalused probleemtoodete äraandmiseks.

5 JÄÄTMETEKKE VÄLTIMINE

Jäätmetekke vältimine on jäätnehierarhia kõige prioriteetsem tase, mida tuleks arvestada ja eelistada jäätmekäitluse korraldamisel. Jäätmetekke vältimise alla loetakse:

- otsesest vältimist – mõistlik tarbimine, keskkonda ja ressursse säästev tootmine
- korduskasutust – toote uuesti kasutamine esialgsel otstarbel
- korduskasutuseks ettevalmistamist –remontimine, ümberdisainimine, kontrollimine jne

Jäätmetekke vältimise võimalused sõltuvad paljudest teguritest nagu majandusolukord, tarbijate teadlikkus, ressursitõhususe ja jäätmetekke vältimise meetmete rakendamise ulatus jne.

Olmejäätmete tekke vältimise edendamisel on peamine roll täita elanikkonnal, kelle teadlikkusest ja tarbimisharjumustest sõltub suuresti nii pakendijäätmete, toidujäätmete kui ka muude olmejäätmete tekkekoguse vähendamine. Elanikkonna teadlikkuse tõstmisel, teabe levitamisel ja jäätmete vältimisele suunatud initsiatiivide toetamisel ning vastavate tingimuste loomisel (nt kasutatud toodete korduskasutuseks tingimuste loomine) on omakorda võtmeroll **kohalikel omavalitsustel**. Oluline on arvesse võtta, et elanikel ja ettevõtetel peab olema võimalus panustada jäätmetekke vältimisse ja korduskasutusse.

Jäätmetekke vältimisele aitab olulisel määral kaasa **teadlikkuse tõstmine**, mis on suunatud nii omavalitsuste, ettevõtete kui ka tarbijate/elanikkonna teadlikkuse ja teadmiste suurendamiseks.

Korduskasutuse suurendamiseks on üheks võimaluseks luua keskkonnajaamas tingimused, kus inimestel oleks võimalik ära anda kasutatud ja kasutuskõlblikku mööblit, kasutatud rõivaid jne.

6 KESKKONNATEADLIKKUSE TÕSTMINE JA JÄRELEVALVE

6.1 Keskkonnateadlikkuse tõstmine

Jäätmekavaga püstitatud eesmärkide elluviimine eeldab elanike kaasamist ja vastavat selgitustööd. Jäätmete tekke vähendamine, jäätmete sorteerimine ja käitlemine tekkekohas sõltub suurel määral elanike valmisolekust jäätmekäitlust edendada. Valmisolek on omakorda seotud motiiviga – vähendada jäätmekäitluse maksumust, parandada elukeskkonda tervikuna jne.

Pideva selgitustöö ja teavitamise aluseks on eesmärgistatud info edastamine, info edastamise viisideks on kohalikud ajalehed, kuulutused, viidad, bukletid. Üheks võimaluseks on kasutada interneti. Kuna interneti kasutamine on ikkagi piiratud, siis on informatsiooni vajalik dubleerida paber kandjal. Jäätmekäitluse alane selgitustöö ja teavitamine peab olema üldise säästliku eluviisi propageerimise kontekstis ja haakuma teiste valdkondadega.

Jäätmealase teavitustööga tuleb jätkata ka järgneval perioodil. Eelkõige tuleb koostöös asjassepuutuvate organisatsioonidega tähelepanu pöörata jäätmete korduskasutuse ja teiste jäätmetekke vältimise võimaluste tutvustamisele. Jäätmete liigiti kogumise edendamine eeldab jätkuvat ja regulaarset teavitamist.

Elanike üldise keskkonnateadlikkuse tõstmise ja informeerimise võimalused:

- info levitamine ajalehes, internetis, kauplustes, valla avalikes teabepunktides, raamatukogudes, õppeasutustes, infovoldikute jagamine elanike postkastidesse jm;
- eelkõige tuleb anda infot muudatuste kohta jäätmemajanduses ning ergutada elanikke jäätmeid liigiti koguma;
- teavitustöö infopäevade, jäätmekäitlus- ja heakorrakampaaniate toimumise ajal;
- selgitus- ja kasvatustöö korraldamine lasteaedades ja koolides – vastavasisulised õppetunnid, mängud, konkursid;
- säästvate tarbimisharjumuste propageerimine;
- liigiti kogutavate jäätmete käitlemise nõudeid ja nende üleandmisvõimaluste tutvustamine.

6.2 Järelevalve

Järelevalvet jäätmekäitluse üle teostavad järgmised institutsioonid:

- Keskkonnainspeksioon
- Vallavalitsus

Lisaks nimetatutele on järelevalveasutuseks Veterinaar- ja Toiduamet, mis teostab järelevalvet loomsete jäätmete käitluse üle.

Jäätmeseadusest tuleneva järelevalve tõhustamiseks tuleb Vallavalitsusel tõhustada koostööd Keskkonnainspeksiooniga ja teiste järelevalvet teostavate asutustega.

7 JÄÄTMEHOOLDUSE ARENDAMISE RAHASTAMINE

Jäätmeseadusega on sätestatud põhimõtted, et jäätmekäitluse kulud kannab jäätmetekitaja. Korraldatud jäätmeveoga liitunud jäätmevaldaja tasub jäätmeveo teenustasu, mis peab katma jäätmekäitluskohtade rajamis-, kasutamise-, sulgemise- ja järelhoolduskulud ning jäätmete veo ja veo ettevalmistamisega soetud kulud. Keskkonnapoliitika põhimõte „saastaja maksab“ ja „tootja vastutus“ tähendab seda, et jäätmekäitluse kulud maksab kinni lõpptarbija. Elektroonikajäätmete ja pakendijäätmete käitlemise puhul maksavad otseselt kulud kinni tootja- ja taaskasutusorganisatsioonid, kaudselt aga ka lõpptarbijad (jäätmekäitluskulud lisatakse toodete hindadele).

Jäätmehoolduse infrastruktuuri arendamise ja haldamise käigus tuleb ellu viia järgnevaid tegevusi:

- Pakendijäätmete kogumisvõrgustiku tagamine. Alates 01. jaanuarist 2015 hakkas kehtima pakendiseaduse muudatus, mille kohaselt peavad tegevusluba omavad taaskasutusorganisatsioonid muutma pakendijäätmete kogumist selliselt, et iga taaskasutusorganisatsioon on kohustatud paigaldama avalikkusele mõeldud pakendikonteinerid iga pakendiliigi kohta eraldi. Igas kogumiskohas peab olema tagatud kõikide pakendimaterjalide liikide st klaaspakendi, plastpakendi, paber- ja kartongpakendi, metallpakendi, puitpakendi ja muu pakendi kogumine. Kogumisvõrgustiku paigaldamist rahastavad tootjavastutusorganisatsioonid.
- Samalaadselt kortermajadega on vajalik laiendada ka paber- ja kartongjäätmete üleandmisvõimalusi väikeelamute piirkonnas.
- Iga-aastaste tegevuste hulka peab kuuluma ka ohtlike jäätmete ning elektroonikaromude kogumisringide jätkamine, et ka jäätmejaamast kaugemal elavatel inimestel oleks mugavam jäätmeid üle anda.
- Jäätmekavaga planeeritud tegevuste osas üheks olulisemaks on Türi jäätmejaama ja Oisu ning Kabala keskkonnajaama haldamise jätkamine. Jaamade puhul vajab edaspidist arengut ka vastuvõetavate jäätmeliikide ja taaskasutamise osa täiendamine. Jäätme- ja keskkonnajaamades tuleb tagada jäätmete vastuvõtu tingimused, et inimestel oleks võimalik ära anda kasutatud ja kasutuskõlblikku mööblit, kodumasinaid, kasutatud rõivaid jne.
- Eterniidijäätmete kogumisvõimaluse tagamine Türi jäätmejaamas.

Türi valla jäätmehoolduse arendamine toimub Türi valla eelarvelistest vahenditest ja sihtotstarbelistest projektipõhistest tuludest. Türi valla kogumissüsteemide võrgustik on välja arendatud ja vastab kehtestatud nõuetele. Puudub vajadus täiendavate jäätmerajatiste investeeringuks. Tabelis 13 toodud kulutused jäätmehooldusele sisaldavad ostetud teenuseid: olmejäätmete vedu, ohtlike jäätmete kogumist, paberi- ja papijäätmete kogumise osalist finantseerimist, liigiti kogutavate jäätmete transporti ja käitlemist ning rajatiste korrashoidu ja halduskulusid.

Tabel 13. Türi valla kulutused ja investeringud 2009-2013. aastatel.

Aasta	Laekunud saastetasu eur	Kulutused/investeeringud jäätmehooldusele eur
2009	8 752	100 362
2010	8 842	44 254

2011	8 718	39 730
2012	6 687	48 468
2013	316	47 372
KOKKU	33 315	280 186

Siimaani vallale laekuv saastetasu ei kata iga-aastaseid kulutusi ja investeeringuid jäätme-
käitlusele ning vallavalitsusel tuleb leida täiendavaid rahalisi vahendeid valla eelarvest.

8 JÄÄTMEKAVA RAKENDAMISE MÕJU KESKKONNALE

Käesoleva jäätmekavaga seotud eesmärgid ning nende täitmiseks toodud tegevuste eesmärk on eelkõige tervikliku jäätmekäitlussüsteemi loomine, mille juures oleks arvestatud ka keskkonna- ja terviseaspekte.

Jäätmekavaga planeeritavad tegevused seisnevad peamiselt jäätmete kogumise korraldamises ning liigiti kogumise tõhustamises. Jäätmekava toob välja, et jäätmekäitluse edasist arengut planeerides on vajalik lähtuda eelkõige jäätmehierarhiast. Seega olenemata võimalikest jäätmekäitluse alternatiividest, tuleb igal juhul jätkata jäätmete liigitikogumist. See aitab kaasa jäätmete lõppkäitluse keskkonnamõjude vähendamisele, samuti väheneb taastumatute loodusvarade kasutamine ja sellest tingitud keskkonnamõjud.

Täites jäätmekavas esitatud eesmärgid: suurendades jäätmete sortimist ja eraldi kogumist, luues elanikele võimalusi eraldi kogutud jäätmete üleandmiseks ja motiveerides neid keskkonnateadlikkuse tõusu, majandusliku kasu ning järelevalve tõhustamise kaudu, väheneb ka jäätmete tekkest ja kogumisest tulenev keskkonnamõju.

Paratamatult kaasneb jäätmekäitlusega teatud müra ja õhu saastamine jäätmete kogumisel ja transpordil. Negatiivset mõju (hais) võib tekkida ka jäätmekonteinerite ebaregulaarsel tühendamisel.

Keskkonna reostamisega kaasnevad ka sotsiaalsed mõjud nagu maa hinna langus, atraktiivsuse vähenemine turismi seisukohalt jm.

Kui jäätmete sortimine tekkekohas, liigiti kogumine ja korraldatud jäätmevedu vastab kehtestatud korrale, siis keskkonnamõjud valla territooriumil on suhteliselt väikesed.

Lähtudes tunnustatud jäätmekäitlusmeetodite prioriteetsusest on kõige olulisem jäätmete teket vältida ja vähendada. Eelkõige tuleb tähelepanu pöörata jäätmete korduskasutuse ettevalmistamisele, ringlusse võtule, jäätmete energiakasutusele võtule ning lõpuks jäätmete ladestamisele prügilasse.

Jäätmekava rakendamise ja korraldatud jäätmeveoga väheneb jäätmete illegaalne ladestamine, mis vähendab survet keskkonnale.

9 JÄÄTMEHOOLDUSALASED EESMÄRGID

Türi valla jäätmekäitluse strateegiliseks eesmärgiks järgmisel perioodil on **jäätmetekke vältimise edendamine ja jäätmete ringlussevõtu suurendamine**.

Türi valla jäätmekava raames nimetatud strateegilise eesmärgi saavutamiseks kavandatud meetmete ja tegevuste edukal rakendamisel saavutatakse järgmised tulemused:

- Türi vallas on loodud täiendavad võimalused jäätmete korduskasutamise edendamiseks ning liigiti kogutud jäätmete üleandmiseks.
- Türi valla elanikud ja ettevõtted on teadlikud jäätmetekke vältimise ja liigiti kogumise võimalustest ning tahavad ja saavad panustada jäätmetekke vältimisse ja taaskasutuse suurendamisse.
- Vallavalitsusel on olemas piisavad ressursid ja teadmised nii jäätmekäitluse korraldamise kui järelevalve osas.

9.1 Jäätmehoolduse korraldamise pikaajaline planeerimine

- Koostöö teiste omavalitsuste ja riigiasutustega keskkonnajärelevalve tõhustamiseks.
- Elanikkonna pidev teavitamine jäätmehoolduse korraldusest ja korraldatud olmejäätmeveo vajaduse selgitamine ja kohustuse täitmise jälgimine.
- Jäätmealaste juhendmaterjalide täiustamine ja väljaandmine, arvestades seejuures erinevate sihtgruppide vajadustega ja neile suunatud eesmärkidega.
- Keskkonna ja jäätmehooldusalaste projektide läbiviimine kooliõpilastele ja lasteaialastele koostöös jäätmekäitlejate ja taaskasutusorganisatsioonidega.
- Korraldatud jäätmeveo korraldamine
- Jäätmehooldust reguleerivate õigusaktide ajakohastamine

Tegevused:

- Jäätmealaste artiklite avaldamine vallalehes
- Jäätmealaste juhendmaterjalide väljaandmine ja levitamine
- Projektide läbiviimine kooliõpilastele
- Korraldatud olmejäätmevedu jäätmevedaja valimine läbi teenuste kontsessiooni
- Jäätmekava ja jäätmehoolduseeskirja ajakohastamine

9.2 Jäätmetekke vältimise, jäätmete sorteerimise, liigiti kogumise ja taaskasutamise suurendamine

- Türi jäätmejaama ning Oisu ja Kabala keskkonnajaama haldamine ja tegevuse arendamine
- Pakendijäätmete kogumisvõrgustiku täiendamine
- Kodumajapidamistes tekkinud ohtlike jäätmete ja elektroonikaromu kogumise edendamine
- Suurjäätmete liigiti kogumise ja taaskasutamise propageerimine
- Biolagunevate jäätmete taaskasutamise arendamine

Tegevused:

- Ohtlike jäätmete ja elektroonikaromude kogumisringide korraldamine
- Ohtlike jäätmete käitlemine Türi jäätmejaamas ning Oisu ja Kabala keskkonnajaamas
- Biolagunevate jäätmete kogumine Türi jäätmejaamas
- Suurjäätmete kogumine Türi jäätmejaamas ning Oisu ja Kabala keskkonnajaamas.

9.3 Ehitus- ja lammutusjäätmete taaskasutamine

- Korduvkasutatavate ja vähem ohtlike aineid sisaldavate materjalide kasutamise propageerimine ehitustegevuses.
- Maastikupilti kahjustava ja kasutusest väljalangenud või lagunenu põllumajandus-, tööstus- või militaarehitise lammutamise ja sellest tekkinud jäätmete käitlemise, sealhulgas taaskasutuse ja ringlussevõtu soodustamise ja maa-ala koristamise propageerimine.
- Eterniidijäätmete liigiti kogumise propageerimine ja kogumisvõimaluse loomine.
- Puidujäätmete taaskasutamise edendamine soojusenergia tootmiseks.
- Tavajäätmetest ehitus- ja lammutusjäätmete käitlemisel jäätmete taaskasutamise eelistamine jäätmete kõrvaldamisele.

Tegevused:

- Maastikupilti kahjustavate ehitiste lammutamine
- Ehitusjäätmete käitluse kontrollimine
- Eterniidijäätmete liigiti kogumisvõimaluse loomine Türi jäätmejaamas.

9.4 Järelevalvesüsteemi tõhustamine

- Korraldatud jäätmeveoga mitteliitunud ning vastavat kohustust mitteomavate jäätmevaldajate järelevalve tõhusamaks muutmine.
- Koostöö tegemine Keskkonnainspeksiooni ja naaberomavalitsustega rikkumiste info vahetamiseks järelevalve efektiivsemaks muutmiseks. Jäätmevedajate kaasamine järelevalvesse segaolmejäätmete kogumise üle järelevalve tõhustamiseks.
- Jäätmevaldajate register toimib ühistel alustel.

Tegevused:

- Järelevalvealane koostöö Keskkonnainspeksiooni ja naaberomavalitsustega.
- Jäätmeveo järelevalve jäätmetekkekohtadel toimiva jäätmevaldajate registri alusel.

9.5 Eesmärgid jäätmeliikide kaupa:

- Segaolmejäätmete kogumine tekkekohas – prügiveedu peab jõudma tarbijateni ka haajasustuses. Eesmärgiks on kõikide jäätmetekkekohtade 100% liitmine korraldatud jäätmeveoga aastaks 2018.
- Pakendite liigiti kogumise tagamine tekkekohas õigusaktidega sätestatud minimaalses mahus ning taaskasutamine materjalina.
- Paberi ja kartongi liigiti kogumise tagamine tekkekohas ning taaskasutamine materjalina.

- Pakendijäätmete ringlusessevõtu senine osakaal (54%) suurendada vähemalt 60%-ni pakendijäätmete kogumassist aastaks 2020.
- Köögi- ja sööklajäätmete liigiti kogumine kortermajades ja eramutes ning kompostimine lähimal kompostimisplatsil või koduaias.
- Aia-, pargi- ja haljastujäätmete liigiti kogumine kortermajades ja eramutes ning kompostimine lähimal kompostiplatsil või koduaias.
- Metallijäätmete, suurjäätmete, ohtlike jäätmete ning vanarehvide ja elektroonikaromude kogumine jätmejaamas vähemalt aastani 2020. Ohtlike jäätmete kogumisringide korraldamine vähemalt igal kevadel vähemalt aastani 2020.
- Puidutööstusettevõtete puidujäätmete liigiti kogumine ning kasutamine materjalipõhiselt või suunamine energiakasutusse.

10 EESMÄRKIDE REALISEERIMINE

10.1 Jäätmehoolduseeskiri

Türi valla üldiseks jäätmehoolduse arendamise eesmärkideks on suurendada elanikkonna keskkonnateadlikkust, mõjutada tarbimisharjumusi ning muuta jäätmehooldus jätmevaldajatele igapäeva elu loomulikuks osaks.

Türi vallas toimub jäätmehooldus vastavalt Türi Vallavolikogu kehtestatud jäätmehoolduseeskirjale.

Jäätmehoolduseeskiri sätestab lisaks jäätmeseaduse § 71 toodule:

- 1) korraldatud jätmeveoga liitunuks lugemise, harvema veosageduse lubamise ja mitteliitunuks tunnistamise korda;
- 2) jätmevaldaja erandkorras vabastamist korraldatud jätmeveoga liitumisest;
- 3) jätmekäitlusettevõttega jätmeveolepingu sõlmimist.

10.2 Jäätmehoolduseeskirja rakendamine

Türi valla ülesanded

Türi Vallavalitsuse otsesed ülesanded piirkonna jäätmehoolduse arendamisel ning käesolevas jätmekavas püstitatud eesmärkide saavutamisel on järgmised:

- osaleda aktiivselt MTÜ Kesk-Eesti Jäätmehoolduskeskus töös;
- rahastada MTÜ Kesk-Eesti Jäätmehoolduskeskus jätmehooldusalast tegevust Türi vallale osutatud teenuste ulatuses;
- osaleda MTÜ Kesk-Eesti Jäätmehoolduskeskus poolt taotletavates jätmehooldusalastes projektides, vastavalt käesoleva jätmekava tegevuskavale;
- määratleda ning korraldada vajalikud planeeringulised protseduurid jätmekäitluskohtade (sh avaliku pakendikonteinerite kogumissüsteemi) rajamiseks;
- kindlustada korraldatud olmejäätmeveo tingimustes jäätmete kogumiseks ja veoks ettenähtud transpordivahendite ligipääsu avalikel teedel. See puudutab eelkõige

talvetingimustes korrapärast lumetõrjet, ajutisi läbisõidupiiiranguid märgadel perioodidel ning üldist teedevõrgu seisukorda.

Jäätmevaldaja ülesanded

Türi vallas tegutsevad ettevõtted ja asutused peavad lisaks jäätmeseadusele ja selle alusel antud õigusaktidele täitma järgmisi jäätmekäitlusega seotud kohustusi:

- 1) jäätmevaldajad, kes annavad üle rohkem kui 10 tonni tavajäätmeid või 100 kg ohtlike jäätmeid aastas, esitavad Türi Vallavalitsusele kui ametiasutusele aruande, kus on näidatud jäätmete liikumine viimase aasta jooksul;
- 2) autoremondi, -hoolduse või -lammutamisega tegelevad ettevõtted peavad sõlmima ohtlike jäätmete (vanaõlid, jahutusvedelikud, akud jne) üleandmiseks ohtlike jäätmete käitlusettevõttega jäätmekäitluslepingu;
- 3) tervishoiuasutused ja -ettevõtted peavad ohtlike jäätmete kogumiseks kasutama spetsiaalseid kogumiskonteinereid ning sõlmima jäätmekäitlejaga lepingu, mille alusel toimub ohtlike jäätmete üleandmine;
- 4) juriidilised isikud, kellelt keskkonnaministri kehtestatud tingimustel ja korras ei nõuta jäätmeloa olemasolu, on kohustatud ennast keskkonnaministri 20. aprilli 2004 määrusega nr 18 „Jäätmeloa omamise kohutusest vabastatud isiku või tavajäätmete vedajate teate ja registreerimisetõendi“ sätestatud alustel registreerima Keskkonnaametis.

LISA 1 TEGEVUSKAVA EESMÄRKIDE REALISEERIMISEKS

Nr	Tegevuse projekti nimi	Teostamise aeg	Teostaja, rahastaja	Eeldatav maksumus EUR	Kommentaar
1	ELANIKKONNA KESKKONNATEADLIKKUSE TÕSTMINE				
1.1	Jäätmehooldusalaste artiklite avaldamine	2015-2020	KOV, KIK, KEJHK	0	Teostab ja rahastab KEJHK oma eelarvelistest vahenditest. KOV roll on olla partneriks KEJHK-le tegevuste läbiviimisel ja elanikkonnale materjalide levitamisel.
1.2	Keskkonna ja jäätmehooldusalaste projektide läbiviimine	2015-2020	KOV, KIK, KEJHK	Maksumus selgub edaspidi	Lastelaagrite, ekskursioonide, talgute ja muude sarnaste ürituste läbiviimine projektide raames.
1.3	Korduskasutuse propageerimine läbi Türi jäätmejaama ja Oisu ning Kabala keskkonnajaama	2015-2020	KOV, KIK, KEJHK	Maksumus selgub edaspidi	Korduskasutuse suurendamiseks on üheks võimaluseks luua keskkonnajaamas tingimused, kus inimestel oleks võimalik ära anda kasutatud ja kasutuskõlblikku mööblit, kodumasinaid, kasutatud rõivaid jne
2	OHTLIKE JÄÄTMETE KOGUMINE				
2.1	Ohtlike jäätmete vastuvõtmine Türi jäätmejaamas ja Oisu ning Kabala keskkonnajaamas	2015-2020	KOV, KIK, KEJHK	76 200	Projekti rahastamisel kaetakse kulutused läbi SA Keskkonnainvesteeringute Keskus
2.2	Ohtlike jäätmete ja elektroonikaromude kogumisingide korraldamine	Igal kevadel	KOV, KIK, KEJHK	6 000	Projekti rahastamisel kaetakse kulutused läbi SA Keskkonnainvesteeringute Keskus
3	MUUDE TAASKASUTATAVATE JÄÄTMETE KOGUMINE				
3.1	Pakendite kogumissüsteemi optimeerimine	2015-2020	KOV, ETO, EPR, TVO	0	Teostavad ja rahastavad tootjavastutusorganisatsioonid oma eelarvelistest vahenditest. KOV roll on olla partneriks tegevuste läbiviimisel ja

					<i>võrgustiku optimaalsel planeerimisel.</i>
3.4	<i>Türi jäätmejaamas vastuvõetud biolagunevate jäätmete kompostimisele suunamine</i>	2015-2020	KOV	31 000	<i>KOV oma eelarvelistest vahenditest</i>
3.5	<i>Biolagunevate köögi- ja sööklajäätmete kogumissüsteemist teavitamine ja süsteemi juurutamine</i>	2015-2020	KOV, KEJHK	0	<i>KOV roll on olla partneriks KEJHK-le tegevuste läbiviimisel</i>
3.6	<i>Eterniidijäätmete kogumiskoha laiendamine Türi jäätmejaama</i>	2015-2020	KOV, KIK, KEJHK	3 000	<i>Projekti rahastamisel kaetakse kulutused läbi SA Keskkonnainvesteeringute Keskus</i>
3.8	<i>Suurjäätmete käitlemine Türi jäätmejaamas ning Oisu ja Kabala keskkonnajaamas</i>	2015-2020	KOV, KIK, KEJHK	20 000	<i>Projekti rahastamisel kaetakse kulutused läbi SA Keskkonnainvesteeringute Keskus</i>
3.9	<i>Türi jäätmejaama haldamine</i>	2015-2020	KOV	72 000	<i>KOV oma eelarvelistest vahenditest</i>
4	KORRALDATUD OLMEJÄÄTMEVEDU				
4.1	<i>Segaolmejäätmete kogumiseks ja veoks korraldatud olmejäätmete kontsessiooni läbi viimine</i>	2020	KOV	0	<i>Teostab ja rahastab KEJHK oma eelarvelistest vahenditest. KOV roll on olla partneriks KEJHK-le tegevuste läbiviimisel</i>
5	JÄÄTMEHOOLDUSE KORRALDUS JA JÄRELEVALVE				
5.1	<i>Türi valla jäätmevaldajate registri pidev täiendamine</i>	2015-2020	KEJHK, KOV,	0	<i>KOV ja KEJHK oma eelarvelistest vahenditest</i>
5.2	<i>Jäätmehoolduseeskirja regulaarne ülevaatamine ja vajadusel täiendamine</i>	Iga aasta	KEJHK, KOV	0	<i>KOV ja KEJHK oma eelarvelistest vahenditest</i>
5.3	<i>Jäätmekava regulaarne ülevaatamine ja täiendamine</i>	Iga aasta	KOV, KEJHK	0	<i>KOV ja KEJHK oma eelarvelistest vahenditest</i>

Lühendid:

KOV – kohalik omavalitsus

ETO – Eesti Taaskasutusorganisatsioon

KEJHK – MTÜ Kesk-Eesti Jäätmehoolduskeskus

KIK – SA Keskkonnainvesteeringute Keskus

TVO – tootjavastutusorganisatsioon

EPR – MTÜ Eesti Pakendiringlus